OPUSCOLI RACCOLTI

DA

GARGANO GARGANI

Nato a Firenze il 22 Aprile 1820.
Morto al Pratello, presso Varlungo, il dì 8 Novembre 1889.

10 Febbraio 1890.

POMPONII
MELAE
DE
SITV ORBIS
LIBRI III
AD SPLENDIDISSIMVM
ABRAH. GRONOVII
EXEMPLAR
RECVSI
ET INDICIBVS COPIOSIS
ADORNATI
A
M. HENRICO ADAMO MEISNERO
SCHLEIZENSI.

CVRIAE VARISCORVM
SVMTIBVS IOANNIS GOTTLIEB VIERLINGII.
cIↃ IↃcc xxxxiv.

VIRO

SVMME REVERENDO ATQVE AMPLISSIMO

IOANNI MARTINO ALBERTI

CELSISSIMI COMITIS AC DOMINI HENRICI IVNIORIS LINEAE RVTHENI A CONCIONIBVS AVLICIS CONFESSIONIBVS ET COETVSQVI SCHLEIZAE CHRISTO COLLIGITVR SVPREMO ANTISTITI

et

VIRO

NOBILISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO

IOAN. CHRISTOPH. SCHILLINGIO

CELSISSIMI COMITIS AC DOMINI HENRICI IVNIORIS LINEAE RVTHENI A CONSILIIS EIVSDEM MEDICO AVLICO GRATIOSISSIMO ARTIS MEDICAE LICENTIATO ET PHYSICO PROVINCIALI ORDINARIO

nec non

VIRO

NOBILISSIMO AC IVRIS CONSVLTISSIMO

CHRISTIAN. FRID. KNAVERO

EQVESTRIS RVTHENICARVM PROVINCIARVM ORDINIS A CONSILIIS ET TABVLARVM PVBLICARVM CONDITORI AC CVSTODI

TRIBVS SCHOLAE PATRIAE EPHORIS GRAVISSIMIS PATRONIS SVIS PIE OBSERVANDIS

VITAM AC PROSPERITATEM PERPETVAM

M. HENRICVS ADAMVS MEISNERVS
SCHLEIZENSIS

Exoptatisſimum VESTRVM in portum, PATRONI OPTIMI, tot terrae marisque noſtro cum Mela emenſam climata tandem denique auſpicato

meam prouehi nauem, ex animi gaudeo ſententia. Quo amabili loco, quem caelo fauente attingo, tutiorem, quid? quod feliciorem an eligere potuerim, prorſus dubito. Praeter illud enim,quod trito ſatis dicitur prouerbio *dulce ſolum patriae*, iam ante oculos obuerſantur mihi meliores noſtrae patriae res, nullo ſane laudis encomio ſatis tollendae. His ſcilicet e tot innumeris, quibus nos DEVS adficit, beneficiis res noſtra publica per VOS, PATRES CARISSIMI optime ordinatam ſeſe nobis conſpiciendam praebet: haec inter vnum illud penitius conſideraſſe lubeat argumentum, inſtituto meo accommodatisſimum. VOS eſtis, quibus prae ceteris ipſa prouidisſima INDVLGENTISSIMI PATRIS PATRIAE cura nauis ſcholaſticae patrocinium demandauit.

VOS

VOS compello, ſcholae patriae ANTISTITES, ex qua tot vtilisſimi exſtiterunt, qui de ſalute puplica praeclare merentur viri, quid? quod, VOS IPSI, fulcra praeſtantisſima, inde prodiiſtis. Etſi haec quidem, quam modo in medium protuli, eaque maxima fuit cauſa, quae tantum audaciae mihi addidit, vt NOMINA VESTRA HONORATISSIMA huic libello praeſcriberem: non vnica tamen illa eſt, ſed alia etiam, quibus impulſus ac ductus ſum, accedunt rei bonae momenta. Cum enim, VIR SVMME REVERENDE, TVOS docendi filios prouinciam per biennium in me adhuc ſuſtineam; cum TVORVM deinde, VIR EXPERIENTISSIME, liberorum mores vitamque formare mihi contingat; cum denique, VIR CONSVLTISSIME, e TVA

ſtirpe nati etiam bonae ſpei prodierint: HVIC PROLI VESTRAE IVCVNDISSIMAE, quin et ceteris quoque, quantum potui, vſui et emolumento eſſe ſtudeo maxime. Si fauoris VESTRI, quo me amplectimini, huius loci anguſtiae caperent laudes: poſſem hic VESTRAE in facilitatis humanitatisque facile excurrere declamationem. At, verum vt fatear, me nusquam citius ingenium deficit, quam in laude extollendis beneficiis, quibus me exornant patroni; hinc mihi, cogitanti de laude VOBIS perſoluenda, vix ac ne vix quidem conſtat, vnde in tanta gratisſimae rei multitudine incipiam, vbi rectisſime finiam. Quibus me VESTER cumulauit fauor, ſciens praetereo: ad id officium per virium mearum tenuitatem quia imparem me ſentio; indicaſſe potius ſufficiat,

VOBIS

VOBIS munusculum hoc iccirco consecrari, vt VOBIS me multis nominibus obstrictum publice profitear. Habeatis igitur hunc librum vtilissimum, non quidem ex paucitate paginarum, sed egregia argumenti e bonitate aestimandum; suscipiatis hunc iuuentutis scholasticae, cuius salus VOBIS curae cordique esse debet, commodis inseruientem libellum; hanc pietatis meae et gratissimi animi qualemcunque tesseram serena accipiatis fronte, peto, contendo. Immortale equidem supplex precibus veneror NVMEN, vt VOBIS ea, quibus adeo Vester sum, largissime retribuat beneficia, VOSque ita sospitet, vt cum FAMILIIS VESTRIS viuatis incolumes, et longissimum vitae seros post annos absoluatis iter, eumque, post multorum cum commodis expeditam viam, tan-

dem aliquando portum teneatis felicissimum, vbi superato calamitatum mari serenitas tranquilla et caelum ridet aeternum. VOS interim inclamo, vt mihi aditus facillimus, navique meae, qua DEO gubernatore vehor, ad VESTRI fauoris portum accessus pateat semper tutissimus. Scrib. Schleizae d. xx. April. cIↃIↃ cc xxxviii.

CELEBERRIMI

IO. MATTHIAE GESNERI

P. P. O.

EPISTOLA

AD

EDITOREM.

Et cetera in literis Tuis me delectarunt, et illud in primis, quod nuncias *Pomponium Melan* Tua cura iam ad Gronouianae editionis fidem recudi. Diu optaui, vt copia fieri posset adolescentiae, et ipsi quoque pueritiae, libelli adeo vtilis, adeo tum ad linguae Latinae, tum ad geographiae ipsius cultum accommodati. Huius me voti compotem fieri per quem malim, quam per eum virum, cui cum secunda omnia euenire cupiam, tum commendationis etiam aliquid a labore illo gaudeam accedere.

dere. Praeſtabis enim, pro cognito mihi ſtudio Tuo, et ingenioſa diligentia, hoc certe, Vir Nobiliſſime, vt quantum poteſt emendare, et indice quam plenisſimo, quamque minime fallaci inſtructus prodeat. Niſi in ipſo me vrgentium negotiorum articulo oppreſiſſent litterae Tuae, haberes a me praefationem, in qua de nodis Melae pluſculis qualemcunque ſententiam dicerem. Sed illud fieri iam quidem nullo modo poteſt. Habe Tibi interim hanc voluntatis meae Tibi deditiſſimae ſignificationem, et non hanc modo prouinciam feliciter adminiſtra, ſed reliqua etiam negotia ex animi ſententia perfice. Goettingae die XVII. Februar. cIɔ Iɔ cc XXXVIII.

LECTVRIS

S. P. D.

M. HENR. ADAMVS MEISNERVS.

Breuitate pariter ac ſuauitate elegantiſſimum Melam diu multumque triuiſſe tantum abeſt, vt me poeniteat, vt latinitatis potius ac geographiae, qua polletis, voluptate captus de noua, qua fauori Tuo, BENEVOLE LECTOR, ſeſe tradit, forma cogitauerim. Ab infantia mea iuſtiſſimae laudis

dis enconium, tanto ſcriptori debitum, fruſtra omnino exſpectabis, nec id quidem pro tenuitate ingenii mei adgrediar. *Fabricium* (*) potius, cuius poſt funera etiam memoriam immortalem reddunt merita, adeas, ſi adcuratum Harduini verbis de Mela noſtro expreſſum circumſpicis iudicium. Cum quo omnes adhuc, quotquot ſaeculi noſtri fecundia protulit, humanitatis conſeruatores et ſtatores maximos habes conſentientes. Tanta e multitudine, cui elegantiores literae emolumentum debent, celeberrimorum nomina adduxiſſe, ipſosque, omnibus iam notisſimos, veritatis teſtes proferre vix audeo.

Eorum certe, qui de ſtilo latino praecipiunt, vllum haud vnquam vidi, aut audiui, qui in antiquis cum laude commemorandis Melam, vt in genere ſuo facile optimum, praetereat auctorem. Haec mihi diſputanti occurrit duplex Lectorvm genus, quorum fauori et oculis hunc libellum ſubiicio. Aut enim (auſpicatisſimis dixerim auguriis!) ſacros doctorum penares ſalutare contingit, aut ad iuuentutem, doctrinae atria introdu-

cen-

(*) In Bibliotheca latina Vol II. lib. II. Cap. VIII. de Pomponio Mela §. 1. p. m. 345. ſs.

cendam, nobis patet aditus. Ad prius illud venerabile genus, seu vt clarius dicam, ad maecenatum et doctorum beneuolentiam ita conor adrepere, vt facilitatem ipsorum atque humanitatem omnium maximae mihi adpetam: hoc enim beneficio adiutus progressus in elegantiorum litterarum studio et alacriores et feliciores quotidie habebo. Diuina Vestra nobis consultum ire liceat oracula, in iis scilicet, quae Melam adhuc vexant, subobscuris locis (*): Vos consultantibus respondendo solide potestis satisfacere.

Cum altero genere, quantum per angustos praefandi limites potero, vberius agere rei propositae ratio postulat. Te puto, Musis elegantioribus dicata iuuentus, quae in eruendo Latii auro, congerendisque in veterum auctorum mellibus esse debes sollicita atque occupata. Tua e dulcissimis venerandae antiquitatis fontibus deriuanda est voluptas; Tuus inde irrigandus et adeo permulcendus est animus. Desiderium Tuum, quo antiquae geographiae pariter ac latinitatis flagras, huius libri indefessa lectio

(*) Cel. Gesnerus *nodulos* vocauit in epistola, huic praefamini praemissa.

lectio leniet magnam partem, et explebit. Hinc vt clariſſimos quosdam viros, qui Te ſua conuincant auctoritate, nominem: *Schefferi* (*), *Heinecii* (**), *Stollii* (***), aliique plurimi hunc in primis librum egregie commendant. Quibus vnum adhuc prae reliquis addere vix ac ne vix quidem mihi tempero. Is eſt, qui ſcholis quarundam in Germania prouinciarum nouam nunc nuper commendavit normam (****), vbi inter ceteras etiam Pomponii lectionem inculcauit auctor celeberrimus.

Equidem haud ibo inficias, praeter ceteros, qui ad noſtra tempora deſcenderunt, miſerabiliter fuiſſe depravatum Melam, praeſertim cum *Pintianus* (*****), id nos

(*) *de ſtilo exercitiisque eius*, cap. IIII. de lectione in vniverſum, eaque ſeorſim, quae facit ad copiam. §. 14. p. m. 34.

(**) *in fundamentis ſtili cultioris*. P. III. cap. I. de auctorum lectione §. IIII. ff. p. m. 333. et 335.

(***) Anleitung zur Hiſtorie der Gelahrheit, 1ſter Theil, Cap. 6. von der Hiſtorie §. 34. p. m. 285. et 286.

(****) Schul-Ordnung vor die Churfl. Braunſchweig-Lüneburgiſche Lande num. 10. von der Geographie. p. m. 84.

(*****) in ſuis, quibus melam illuſtrauit obſeruationibus, in fine libri vltimi.

nos luculenter doceat: huic quippe eximio Melae restauratori non satis statui pristino repositus auctor videbatur, etsi adcuratam quidem in eo emendando adhibuerat diligentiam. Ego vero et splendidissimum cel. *Abrahami Gronouii* et quaedam antiquissima, quorum mihi copia est, exemplaria contemplatus, scripturae et distinctionum fata, in quae incidit Mela, nec potui, nec adhuc possum satis mirari. Non sua, sed imperitorum librariorum, ni fallor, culpa deterrima facta erat scriptoris elegantissimi res optima. Et quam inique addendo, elidendo, transmutanto, substituendo verborum facies erat deformata! Splendorem plane amabilem et lumen clarissimum inscitia stolida obnubilauerat, ita, vt Herculeo post ea opus esset in purgando quasi hoc Augiae stabulo. Factum est etiam saeculis latinitatis benignioribus, cum excellentissima doctorum ingenia in hoc poliendo auctore exercerentur, et ipsi in emendandis libris, iisque optimis diuulgandis, omnem mouerent lapidem. Quem ad modum autem eiusmodi restauratorum meritis laudem iam tribuit posteritas: ita cel. *Gronouii* studium iure meritoque sibi immortalem vindicat gloriam, quam multa caligine excussa

pristi-

pristino splendori suo Pomponium reddere statuit. Id, quod modo laudaui, *Gronouii* exemplar, ex adcuratissimo doctorum iudicio, inter reliqua, quorum hodie nobis est vsus, optimum praestantissimumque vocari meretur. An vero hoc ad splendidissimum exemplar cuiuis nostrum licet adire? An emtorem vbique hic habet thesaurus? An non omnes contra, quibus res domi est angusta, hac pretiosa arcentur editione? An non, initiatorum praesertim, plurimi nimias saepius auersantur subtilitates? Vtrum, quaeso, deliteat adhuc fortunae iniuria retentus, an prodeat potius aureus prorsus, nullisque verborum gratiis praedicandus satis hic liber egregius? Prius denique, rebus sic suadentibus, repudiamus: eligamus posterius. Ego satis hic exposuisse, quo consilio id fecerim, mihi videor. Huius itaque, quem vides, MI LECTOR, vtilissimi libri sedula lectio causa poterat esse vnica, qua omnium facillime ductus in Tuum vsum e prelo egredi hunc ipsum curauerim. Cetera iam non attingo argumenta; vnicum certe illud est: neminem volebam difficultate libelli ipsius a fructu, latinitatis pariter atque orbis antiqui contemplatione,

excludi. Sed si forsan, LECTOR, huius studiorum generis ducissima recordatio a iusta aliquid praefandi orbita me quasi auocauerit: pro Tuo in eiusmodi cultores amore mihi etiam benevole ignosces. His enim litterarum studiis an venustius, an humanius quid inueniri possit, ferme dubito. Adversus quoque improbantium strepitum dulcissimam humanitatis praedico suauitatem; hanc etiam haud illicitam publice profiteor voluptatem, quam hoc in euoluendo auctore sensi, percepi. Inter ea, LECTOR BENEVOLE, diligenti, pauperrimo quamuis, musarum cultori aptam hanc et accommodatam serena fronte accipe Pomponii editionem; plurima hinc in TE redundatura et opto et auguror commoda, quae saepius repetita e libri ipsius lectione adipisceris quotidie et augebis. Tribus adhuc TE moneam oportet, quid scilicet qualicunque opera mea hoc in adornando libro sit praestitum. Missis obseruationibus verba, ad cel. *Abrahami Gronovii* exemplar adcurate exprimenda, curavi; indices praeter haec, quam fieri potuit, auxi locupletos, nouos addidi suoque retuli ordine; nominum denique peregrinorum, in quibus pronunciandis iuuenes plerum-

plerumque haesitant, adposui quantitatem, vel ex ipso Graecorum fonte, vel aliorum ab auctoritate petitam: quibus vestigiis eo quidem institi, quo rem certis fundamentis fulcitam potui perducere. Possem de indicibus, quos in primis libro cuiuis putamus necessarios, differere, nisi iam satis res esset euicta omnibus iis, qui de librorum vtilitate dextre iudicant. Hinc vnicum addo, ex quo indicum vsus potest aestimari: an suauius quidquam, quam vno adspectu in locis suis relatum comprehendere illud, quod, ducente materia, dispersum alias et dissipatum in ipso auctore reprehendis? quanto TIBI opere voluerim prodesse: Ipse, vt spero, beneuole iudicabis; sed si quid erratum senseris, id homini TVI studiosissimo, condones, vehementer rogo. Eo maior ex hoc libro in TE Tuamque notitiam redundabit fructus: quo indefessum magis posueris studium in consulendis geographicis tabulis, quas post funera quoque celeberrimus *Christophorus Cellarius* in orbis antiqui notitia delineauit; aut, si placuerit, *Philippi Clueri* in vniuersam geographiam introductio vtiliter potest adhiberi. Sic sane in locorum situ, plaga et multis aliis diluci-

 dius

dius orietur et TIBI ſplendeſcet lumen. Hiſce omnibus vt ex animi ſententia vtaris MI LECTOR, vnice opto. Pro TVO de reliquis in omnes humanitatis cultores amoris adfectu, me quoque, TIBI placere cupientem, dilige, ama, et ſincerum hunc ſi gratia dignum iudicas, conatum ne adſpernare. Scrib. Schleizae d, xx. April. cIↄ Iↄ cc xxxvIII.

Ex

Ex

GERARDO IOANNE VOSSIO

DE

HISTORICIS LATINIS.

Pomponius Mela, natione Hiſpanus, claudii temporibus fuit; vt recte primus adſtruxit Vadianus: quem iccirco et Vinetus ſequitur, et Schottus. Inde eſt, quod et ipſe meminit Cornelii Nepotis, vt recentis ſcriptoris: et ad partes a Plinio aduocetur in *Hiſtoria Naturali*; qui Veſpaſiani temporibus claruit. Scio eſſe, qui arbitrentur, vixiſſe temporibus Iulii Caeſaris; idque propter ea, quia lib. III. cap. VI. loquatur hoc pacto: *Britannie qualis ſit, qualesque progeneret, mox certiora, et magis explorata, dicentur. Quippe tam diu clauſam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modo ante ſe, verum ignotarum quoque gentium victor; qui propriarum rerum fidem, vt bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat.* Verum haec verba vni conueniunt Claudio: vt liquet ex Suetonio de imperatore eo Cap. XVII. At nunquam de Britannis triumphauit Iulius. Quid? quod Melae libro primo mentio fit Caeſareae, quae, cum prius Iol diceretur, nomen

Caesareae ab Caesare Augusto accepit. Ceterum etiam de patria eius particula est. Siquidem Mellariae, Baeticae oppido, quod nunc est in ditione ducum Methynnae, et Sidoniae, natum esse, Hermolaus Barbarus arbitrabatur: immo aiebat ex eo Melae, vel, vt ipse scribere maluit, *Mellae* nomen accepisse. Sed inde *Mellarius*, aut *Mellariensis* potius diceretur. Et satis ex aliis constat, *Mela*, non patriae, sed gentilitium esse nomen. Alii igitur Cingenterati (quod, MSS. Melae fidem secuti, itidem Baeticae oppidum statuunt) natum fuisse verisimilius putant: atque id e secundo eius libro colligunt, vbi, de Baeticae oppidis loquens, ait ipse: *Atque vnde nos sumus, Cingenteratum, Mellaria, et Bello.* Vbi Hermolaus *cingente freto* legebat, vt Mellariensem faceret. Vinetus maluit *Tingentera*, quod in suis repererat libris. Pintianus voce *Cingenteratum*, tanquam nihili plane eiecta legebat: *Atque vnde nos sumus Mellaria.* Schottus corrigebat: *Atque vnde nos sumus exgente ea. Tum Mellaria.* Eam vero emendationem acceptam ferebat Francisco Sanctio Brocensi: vti ille Petro Ciacconio Toletano. Antecesserat autem proxime apud Melam oppidi Cartelae, seu tartessi mentio,

quam

quam iccirco patriam Melae fuisse arbitratur. Casaubonus *commentario et castigationibus in lib. III. Strabonis* emendat hoc pacto: *Atque unde nos sumus Tingi contraria Mellaria.* Solet enim Mela meminisse locorum, quae ex aduerso sita. Ergo, si MSS. codicibus standum, patria Melae erit *Cingenteratum* vel *Tingentera.* Sin emendationem sequimur quae placuit Schotto, fuerit Carteius, siue Tartessius. At iuxta correctionem Barbari, Pintiani, et, quae in primis placet, Casauboni, Mellariensis erit. Vtcunque se habet ciuitatis nomen, Baeticum fuisse Melam, satis indicant verba illa: *vnde nos sumus.* Inclaruit Mela libris III. *de Chorographia*, vt est in plerisque libris; siue potius, vt in aliis vocantur, *de orbis situ.* In iis, et perspicua est breuitas, et mira elegantia. Immo, vt Strabo ab eruditione, a diligentia Plinius, ita ab arte commendatur Mela: quod iudicium est Alfonsi Garsiae Motamori in *commentario de doctis Hispaniae viris atque eiusdem academiis.*

)o(

In

In Pomponii Melae de situ orbis antiqui libellum

a

CLARISSIMO

M. MEISNERO

denuo editum.

Mela fuit Musis semper gratissimus hospes;
At rarus longo tempore mela fuit:
Qui tamen est purus qui doctus plura docere,
Orbe ex antiquo quae didicisse refert.
Hic, studiosa cohors, tibi nunc adducitur hospes,
MEISNERI comtus dexteriore manu,
Quo mage rarus erat, pretio quo carior ille;
Hoc mage, si sapies, iam tibi gratus erit.

IO. CHRISTIAN. SCHLOTTERVS,
Con-Rector Schleizens.

Pom-

POMPONII MELAE
DE
SITV ORBIS
LIBER I.

PROOEMIVM.

O*rbis ſitum dicere aggredior, impeditum opus, et facundiae minime capax; (conſtat enim fere ex gentium locorumque nominibus, et eorum perplexo ſatis ordine, quem perſequi, longa eſt magis quam benigna materia) verum adſpici tamen cognoſcique dignisſimum, et quod ſine ope ingenii orantis ac ipſa ſui contemplatione pretium operae attendentium abſoluat. Dicam autem alias plura et exactius: nunc vt quaeque clarisſima et ſtrictim. Ac primo quidem quae ſit forma totius, quae maximae partes, quo ſingulae modo ſint, atque habitentur, expe-*

diam; deinde rurſus oras omnium et litora, vt intra extraque ſunt, atque vt ea ſubit ac circumluit pelagus; additis quae in natura regionum incolarumque memoranda ſunt. Id quo facilius ſciri poſſit atque accipi; paulo altius ſumma repetetur.

Cap. I.

Mundi in quatuor partes diuiſio.

Omne igitur hoc, quidquid eſt, cui mundi caelique nomen indidimus, vnum id eſt, et vno ambitu ſe cunctaque amplectitur. Partibus differt; vnde ſol oritur, oriens nuncupatur, aut ortus: quo demergitur, occidens, vel occaſus: qua decurrit, meridies: ab aduerſa parte, ſeptentrio. Huic medio terra ſublimis cingitur vndique mari: eodemque in duo latera, quae hemiſphaeria nominantur, ab oriente diuiſa ad occaſum, zonis quinque diſtinguitur. Mediam aeſtus infeſtat, frigus vltimas: reliquae habitabiles paria agunt anni tempora, verum non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius ſitu ob ardorem intercedentis plagae incognito, huius dicendus eſt. Haec ergo ab ortu porrecta ad occaſum, et quia ſic iacet, aliquanto quam vbi latisſima eſt longior, ambitur omnis Oceano pro? quatuorque ex eo maria recipit; vnum a ſeptentrione, a meridie duo, quartum ab occaſu. Suis locis illa referentur. Hoc

primum

primum angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, terras aperit, atque intrat. Tum longe lateque diffusum, abigit vaste cedentia litora, iisdemque ex diuerso prope coëuntibus, adeo in arctum agitur, vt minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modice admodum laxat: rursusque etiam quam fuit arctius exit in spatium. Quo cum est acceptum, ingens iterum et magnae paludi, ceterum exiguo ore, coniungitur. Id omne qua venit, quaque dispergitur, vno vocabulo nostrum mare dicitur. Angustias introitumque venientis, nos fretum, Graeci πορθμὸν appellant. Qua diffunditur, alia aliis locis cognomina acceptat. Vbi primum se coarctat, Hellespontus vocatur. Propontis, vbi expandit. Vbi iterum pressit, Thracius Bosporus. Vbi iterum effundit, Pontus Euxinus. Qua paludi committitur, Cimmerius Bosporus. Palus ipsa, Maeotis. Hoc mari et duobus inclitis amnibus, Tanai atque Nilo, in tres partes vniuersa diuiditur. Tanais a septentrione ad meridiem vergens, in mediam fere Maeotida defluit: ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet a freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus; ab altero, Europen: ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen. Vltra quicquid est, Asia est.

Cap. II.

Breuis Aſiae deſcriptio.

Tribus hanc e partibus tangit Oceanus, ita nominibus vt locis differens. Eous ab oriente, a meridie Indicus, a ſeptentrione Scythicus. Ipſa ingenti ac perpetua fronte verſa ad orientem, tantum ibi ſe in latitudinem effundit, quantum Europe et Africa, et quod inter ambas pelagus immiſſum eſt. Inde cum aliquatenus ſolida proceſſit, ex illo Oceano quem Indicum diximus, Arabicum mare et Perſicum, ex Scythico Caſpium recipit: et ideo qua recipit anguſtior. Rurſus expanditur, et fit tam lata quam fuerat. Deinde cum iam in ſuum finem aliarumque terrarum confinia deuenit, et media noſtris aequoribus excipitur; reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain. Ora eius cum alueo et Nili amnis ripis deſcendit in pelagus, et diu, ſicut illud incedit, ita ſua litora porrigit: deinde fit venienti obuiam, et primum ſe ingenti ambitu incuruat, poſt ſe ingenti fronte ad Helleſponticum fretum extendit: ab eo iterum obliquat ad Boſporum: iterum iterumque ad Ponticum latus curua, aditum Maeotidos tranſuerſo margine attingit. Ipſam gremio ad Tanain vsque complexa, fit ripa, qua Tanais eſt. In ea primos hominum accepimus ab oriente, Indos, Seres et Scythas. Seres media ferme Eoae partis incolunt, Indi *et Scythae* vltima: ambo late patentes, neque in hoc tantum pelagus effuſi. Spectant

enim etiam meridiem inde, oramque Indici maris (nisi quoad aestus inhabitabilem efficiunt) diu continuis gentibus occupant. Spectant et septentrionem Scythae, ac litus Scythicum (nisi vnde frigoribus arceantur) vsque ad Caspium sinum possident. Indis proxima est Arbiane, deinde Aria, et Cedrosis, et Persis ad sinum Persicum. Hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab his, quod in Africam restat, Aethiopum est. Illic Caspiani Scythis proximi sinum Caspium cingunt. Vltra Amazones, vltraque eas Hyperborei esse memorantur. Interiora terrarum multae variaeque gentes habitant, Gandari et Pariani, Bactri, Sugdiani, Harmatotrophi, Comari, Coamani, Paropanisii, Dahae: super Scythe, Scytharumque deserta. At super Caspium sinum, Chomari, Massagetae, Cadusii, Hyrcani, Iberes. Super Amazonas et Hyperboreos, Cimmerii, Cissianti, Achaei, Georgi, Moschi, Coraxi, *Ptero*phoritae, Riphaees: atque vbi in nostra maria tractus excedit, Mantiani, Ibarani: et notiora iam nomina, Amardi, Armenii, Commageni, Mariandyni, Veneti, Cappadoces, *Gallo*graeci, Lycaones, Phryges, Pisidae, Isauri, Lydi, Syrocilices. Rursus ex iis quae meridiem spectant, eaedem gentes interiora et litora tenent vsque ad sinum Persicum. Super hunc sunt Parthi, et Assyrii: super illum alterum Babylonii, et super Aethiopas Aegyptii. Ripis Nili amnis et mari proxima iidem Aegyptii possident. Deinde Arabia angusta fronte sequentia litora attingit,

git. Ab ea vsque ad flexum illum, quem ſupra retulimus, Syria; et in ipſo flexu, Cilicia: extra autem, Lycia et Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas vsque ad Helleſpontum. Ab eo Bithyni ſunt ad Thracium Boſporum. Circa Pontum aliquot populi, alio alioque fine, vno omnes nomine Pontici. Ad lacum, Maeotici: ad Tanain, Sauromatae.

Cap. III.

Breuis Europae deſcriptio.

Europa terminos habet ab oriente Tanain et Maeotida et Pontum; a meridie reliqua noſtri maris; ab occidente Atlanticum; a ſeptentrione Britannicum Oceanum. Ora eius forma litorum a Tanai ad Helleſpontum, quia ripa eſt dicti amnis, qua flexum paludis ad Pontum redigit, qua Propontidi et Helleſponto latere adiacet, contrariis litoribus Aſiae non oppoſita modo, verum etiam ſimilis eſt. Inde ad fretum nunc vaſte retracta, nunc prominens, tres maximos ſinus efficit, totidemque in altum ſe magnis frontibus euehit. Extra fretum ad occidentem inaequalis admodum, praecipue media. Qua procurrit ad ſeptentrionem, niſi vbi ſemel iterumque grandi receſſu abducitur, paene vt directo limite extenta eſt. Mare, quod primo ſinu accipit, Aegaeum dicitur: quod ſequenti, in ore, Ionium; Adriaticum, interius: quod vltimo nos Thuſcum, Graii Tyrrhenum perhibent. Gentium prima eſt Scythia, alia quam dicta eſt, a Tanai

nai in media ferme Pontici lateris; hinc in Aegaei partem pertinens Tracia. Huic Macedonia adjungitur. Tum Graecia prominet, Aegaeumque ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. Inter ipsum Adriaticum et Thuscum Italia procurrit. In Thusco intimo Gallia est, vltra Hispania. Haec in occidentem, diuque etiam ad septentrionem, diuersis frontibus vergit. Deinde rursus Gallia est, longe et a nostris litoribus huc vsque promissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porringuntur, illi ad Asiam.

CAP. IIII.

Breuis Africae descriptio.

Africa ab orientis parte Nilo terminatur, pelago a ceteris. Breuior est quidem quam Europa, quia nec vsque Asiae, et non totis huius litoribus obtenditur; longior tamen ipsa quam latior, et qua ad fluuium attingit, latissima. Vtque inde procedit, ita media praecipuae in iuga exsurgens, pergit incurua ad occasum, fastigatque se molliter: et ideo ex spatio paulatim adductior, vbi finitur, ibi maxime angusta est. Quantum incolitur eximie fertilis. Verum quod pleraque eius inculta, et aut arenis sterrilibus obducta, aut ob sitim caeli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, vasta est magis quam frequens. Mare, quo cingitur a septentrione, Libycum; a meridie, Aethiopicum; ab occidente, Atlanticum dicimus. In ea parte, quae Li-

byco adiacet, proxima Nilo prouincia, quam Cyrenas vocant. Deinde, cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est, Africa. Cetera Numidae et Mauri tenent. Sed Mauri et in Atlanticum Pelagus expositi. Vltra Nigritae sunt, et Pharusii, vsque ad Aethiopas. Hi et reliqua huius, et totum latus quod meridiem spectat, vsque in Asiae confinia possident. At super ea, quae Libyco mari abluuntur, Libyaegyptii sunt, et Leucoaethiopes: et natio frequens multiplexque Gaetuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, post Augilas et Troglodytas, et vltimos ad occasum Atlantas audimus. Intra (si credere libet) vix iam homines, magisque semiferi, Aegipanes, et Blemmyes, et Gamphasantes, et Satyri, sine tectis passim ac sedibus vagi, habent potius terras, quam habitant. Haec summa nostri orbis, hae maximae partes: hae formae gentesque partium. Nunc exactius oras situsque dicturo, inde est commodissimum incipere, vnde terras nostrum pelagus ingreditur: et ab iis potissimum, quae influenti dextra sunt. Deinde stringere litora ordine quo iacent; peragratisque omnibus quae in mare attingunt, legere etiam illa quae cingit Oceanus: donec cursus incepti operis intra extraque circumuectus orbem, illuc vnde coeperit redeat.

CAP.

CAP. V.

Particularis Africae descriptio.

MAVRITANIA.

Dictum est Atlanticum esse Oceanum, qui terras ab occidente contingeret. Hinc in nostrum mare pergentibus, laeua Hispania, Mauritania dextra est. Primae partes illa Europae, haec Africae. Eius orae finis, Mulucha: caput atque exordium est promuntorium, quod Graeci Ampelusiam, Afri aliter, sed idem significante vocabulo, appellant. In eo est specus Herculi facer: et vltra specum Tinge oppidum peruetus, ab Antaeo (vt ferunt) conditum. Exstat rei signum, parma Elephantino tergore exsecta, ingens, et ob magnitudinem nulli nunc vsuro habilis; quam locorum accolae ab illo gestatum pro vero habent traduntque, et inde eximie colunt. Deinde est mons praealtus, ei, quem ex aduerso Hispania attollit, obiectus: hunc Abylam, illum Calpen vocant, columnas Herculis vtrumque. Addit fama nominis fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium Oceanum, ad quae nunc inundat admissum. Hinc iam mare latius funditur, summotasque vastius terras magno impetu inflectit. Ceterum regio ignobilis, et vix quicquam illustre sortita, paruis oppidis habitatur, parua flumina emittit, solo quam viris melior, et segnitie gentis obscura. Ex iis tamen quae commemorare

non piget, montes ſunt alti, qui continenter et quaſi de induſtria in ordinem expoſiti, ob numerum ſeptem, ob ſimilitudinem fratres nuncupantur. Tamuda fluuius, et Ruſadir, et Siga, paruae vrbes, et portus, cui Magno eſt cognomen ob ſpacium. Mulucha ille, quem diximus, amnis eſt, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus, Bocchi Iugurthaeque.

Cap. VI.

NVMIDIA.

Ab eo Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſagae, ſpatio quidem quam Mauritania anguſtior eſt, verum et culta magis et ditior. Vrbium quas habet, maximae ſunt, Cirta procul a mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus; ſed cum Syphacis foret, opulentiſſima. Iol ad mare; aliquando ignobilis, nunc, quia Iubae regia fuit, et quod Caeſarea vocitatur, illuſtris. Citra hanc (nam in medio ferme litore ſita eſt) Cartenna et Arſinna ſunt oppida, et Quiza caſtellum, et Laturus ſinus, et Sardabale fluuius. Vltra, monumentum commune regiae gentis, deinde Icoſium et Ruthiſia vrbes, et fluentes inter eas Aues et Vabar, aliaque quae taceri nullum rerum famaeue diſpendium eſt. Interius, et longe ſatis a litore (ſi fidem res capit) mirum ad modum, ſpinae piſcium, muricum oſtreorumque fragmenta, ſaxa attrita (vti ſolent) fluctibus, et non differentia marinis, infixae cautibus anchorae, et alia eiuſmodi ſigna atque veſtigia

ſtigia

ſtigia effuſi olim vſque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus eſſe inuenirique narrantur.

CAP. VII.

AFRICA PROPRIE DICTA.

Regio, quae ſequitur a promuntorio Metagonio ad aras Philaenorum, proprie nomen Africae vſurpat. In ea ſunt oppida, Hippo Regius, et Ruſicade, et Tabraca. Dein tria promuntoria, Candidum, Apollinis, Mercurii, vaſte proiecta in altum, duos grandes ſinus efficiunt. Hipponenſem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, qui litori eius appoſitus eſt. In altero ſunt caſtra Dellia, caſtra Cornelia, flumen Bagrada, vrbes Vtica, et Carthago: ambae inclitae, ambae a Phoenicibus conditae. Illa fato Catonis inſignis, haec ſuo: nunc populi Romani colonia, olim imperii eius pertinax aemula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tamen priorum excidio rerum, quam ope praeſentium clarior. Hadrumetum, Leptis, Clupea, Acholla, Taphrure, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, vt inter ignobilia celeberrimae. Syrti ſinus eſt centum fere millia paſſuum, qua mare accipit, patens: trecenta, qua cingit. Verum importuoſus atque atrox et ob vadorum frequentium breuia, magisque etiam ob alternos motus pelagi affluentis et refluentis infeſtus. Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipſa Tritonis: vnde et Mineruae cognomen inditum eſt, vt incolae arbitrantur, ibi genitae: faciuntque ei

fabulas

fabulae aliquam fidem, quod quem natalem eius putant, ludicris virginum inter ſe decertantium celebrant. Vltra eſt Oea oppidum, et Cinyps fluuius per vberrima arua decidens, Tum Leptis altera et Syrtis, nomine atque ingenio par priori; ceterum altero fere ſpatio qua dehiſcit, quaque flexum agit, amplior. Eius promuntorium eſt Bryon, ab eoque incipiens ora, quam Lotophagi tenuiſſe dicuntur, vsque ad Phycunta (et id promuntorium eſt) importuoſo litore pertinet. Arae ipſae nomen ex Philaenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos miſſi Carthagine ad dirimendum conditione bellum, diu iam de finibus, et cum magnis amborum cladibus geſtum, poſtquam in eo, quod conuenerat, non manebatur, vt vbi legati concurrerent, certo tempore vtrinque dimiſſi, ibi termini ſtatuerentur: pacti de integro, vt quicquid citra eſſet, popularibus cederet (mirum et memoria digniſſimum facinus!) hic ſe viuos obrui pertulerunt.

Cap. VIII.

CYRENAICA.

Inde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia eſt, in eaque ſunt, Ammonis oraculum, fidei inclitae: et fons, quem Solis appellant: et rupes quaedam Auſtro ſacra. Haec cum hominum manu attingitur, ille immodicus exſurgit, arenasque quaſi maria agens, ſiccis ſaeuit fluctibus. Fons media nocte feruet, mox et paulatim tepeſcens, fit luce frigidus: tunc vt ſol ſurgit, ita

fri-

frigidior subinde: per meridiem maxime riget. Sumit deinde tepores iterum, et prima nocte calidus, atque vt illa procedit, ita calidior: rursus cum est media, perferuet. In litore promuntoria sunt Zephyrion et Naustathmos, portus Paraetonius, vrbes Hesperis, Apollonia, Ptolemaïs, Arsinoë, atque (vnde terris nomen est) ipsa Cyrene. Catabathmos vallis deuexa in Aegyptum, finit Africam. Orae sic habitantur, ad nostrum maxime ritum moratis cultoribus, nisi quod quidam linguis differunt, et cultu Deûm, quos patrios seruant, ac patrio more venerantur. Proximis nullae quidem vrbes stant, tamen domicilia sunt quae mapalia appellantur. Victus asper, et munditiis carens. Primores sagis velantur, vulgus bestiarum pecudumque pellibus: humi quies epulaeque capiuntur. Vasa ligno fiunt aut cortice. Potus est lac, succusque baccarum: cibus est caro, plurimum ferina. Nam gregibus (quia id solum opimum est) quoad potest parcitur. Interiores etiam incultius, sequuntur vagi pecora: vtque a pabulo ducta sunt, ita se ac tuguria sua promouent: atque vbi dies deficit, ibi noctem agunt. Quamquam in familias passim et sine lege dispersi, nihil in commune consultant: tamen quod singulis aliquot simul coniuges, et plures ob id liberi agnatique sunt nusquam pauci. Ex his qui vltra deserta esse memorantur, Atlantes solem exsecrantur, et dum oritur, et dum occidit, vt ipsis agrisque pestiferum. Nomina singuli non habent; non vescun-

tur animalibus; neque illis in quiete qualia ceteris mortalibus viſere datur. Troglodytae, nullarum opum domini, ſtrident magis quam loquuntur, ſpecus ſubeunt, aluntur que ſerpentibus. Apud Garamantas iam armenta ſunt, eaque obliqua ceruice paſcuntur; nam pronis directa in humum cornua officiunt. Nulli certa vxor eſt, ex his qui tam confuſo parentum coitu paſſim incertique naſcuntur, quos pro ſuis colant, formae ſimilitudine agnoſcunt. Augilae manens tantum Deos putant: per eos deierant, eos vt oracula conſulunt: precatique quae volunt, vbi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia. Feminis eorum ſolenne eſt, nocte qua nubunt, omnium ſtupro patere, qui cum munere aduenerint: et tum cum plurimis concubuiſſe, maximum decus; in reliquum pudicitia inſignis eſt. Nudi ſunt Gamphaſantes, armorumque omnium ignari: nec vitare ſciunt tela, nec iacere; ideoque obuios fugiunt, neque aliorum quam quibus idem ingenii eſt, aut congreſſus, aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita abſunt: vultus in pectore eſt. Satyris, praeter effigiem, nihil humani. Aegipanum quae celebratur, ea forma eſt. Haec de Africa.

CAP. IX.

Particularis Aſiae deſcriptio.

AEGYPTVS.

Aſiae prima pars Aegyptus inter Catabathmon et Arabas, ab hoc litore penitus immiſſa, do-

nec Aethiopiam dorſo contingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mire tamen fertilis, et hominum aliorumque animalium perfecunda generatrix. Nilus efficit, amnium in noſtrum mare permeantium maximus. Hic ex deſertis Africae miſſus, nec ſtatim nauigari facilis, nec ſtatim Nilus eſt: ſed cum diu ſimplex ſaevusque deſcendit, circa Meroën late patentem inſulam in Aethiopiam diffunditur, alteraque ex parte Aſtaboras, altera Aſtapes dictus eſt. Vbi rurſus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim aſper, partim nauigia patiens, in immanem locum deuenit: ex quo Praecipiti impetu egreſſus, et Tachempſo alteram inſulam amplexus, vspue ad Elephantidem vrbem Aegyptiam atrox adhuc feruensque decurrit. Tum demum placidior, et iam bene nauigabilis, primum iuxta Cercaſorum oppidum triplex eſſe incipit. Deinde iterum iterumque diuiſus ad Delta et ad Melin, it per omnem Aegyptum vagus atque diſperſus: ſeptemque in ora ſe ſcindens, ſingulis tamen grandis, euoluitur. Non pererrat autem tantum eam, ſed aeſtiuo ſidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque, vt praeter id quod ſcatet piſcibus, quod hippopotamos crocodilosque, vaſtas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipſaque humo vitalia effingat. Hoc eo manifeſtum eſt, quod vbi ſedauit diluuia, ac ſe ſibi reddidit, per humentes campos quaedam nondum perfecta animalia, ſed tum primum acci-

picientia

pientia ſpiritum, et ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea, viſuntur. Creſcit porro, ſiue quod ſolutae magnis aeſtibus niues, ex immanibus Aethiopiae iugis, largius quam ripis accipi queant, defluunt: ſiue quod ſol hieme terris propior, et ob id fontem eius minuens, tunc altius abit, ſinitque integrum, et ut eſt pleniſſimus, ſurgere: ſiue quod per ea tempora flantes eteſiae, aut actas a ſeptentrione in meridiem nubes ſuper principia eius imbre praecipitant: aut venienti obuii aduerſo ſpiritu, curſum deſcendentis impediunt: aut arenis, quas cum fluctibus litori applicant, oſtia obducunt, fitque maior, vel quod nihil ex ſemet amittit, vel quod plus quam ſolet accipit, vel quod minus quam debet emittit. Quod ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis a meridie Antichthones, ne illud quidem a vero nimium abſceſſerit in illis ortum amnem, vbi ſubter maria caeco alueo penetrauerit, in noſtris rurſus emergere, et hac re ſolſtitio accreſcere, quod tum hiems ſit vnde oritur. Alia quoque in his terris mira ſunt. In quodam lacu chemmis inſula, lucos ſiluasque et Apollinis grande ſuſtinens templum, natat, et quocunque venti agunt, pellitur. Pyramides tricenum pedum lapidibus exſtructae: quarum maxima (tres namque ſunt) quatuor fere ſoli iugera ſua ſede occupat, totidem in altitudinem erigitur. Moeris, aliquando campus, nunc lacus, quingenta millia paſſuum in circuitu patens, altior quam ad nauigandum magnis onuſtisque

nauibus

nauibus satis est. Psammetichi opus Labyrinthus, domos ter mille et regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exstructus ac tectus, vnum in se descensum habet, intus paene innumerabiles vias, multis ambagibus huc et illuc remeantibus, sed continuo anfractu, et saepe reuocatis porticibus ancipites: quibus subinde alium super alios orbem agentibus, et subinde tantum redeunte flexu quantum processerat, magno et explicabili tamen errore perplexus est. Cultores regionum multo aliter a ceteris agunt. Mortuos limo obliti plangunt; nec cremare aut fodere fas putant: verum arte medicatos intra penetralia collocant. Suis litteris peruerse vtuntur. Lutum inter manus, farinam calcibus subigunt. Forum ac negotia feminae, viri pensa ac domos curant: onera illae humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cum egent, illis necesse, his liberum est alere. Cibos palam et extra sua tecta capiunt: obscena intimis aedium reddunt. Colunt effigies multorum animalium, atque ipsa magis animalia; sed alii alia: adeo vt quaedam eorum, etiam per imprudentiam, interemisse, capitale sit: et vbi morbo aut forte exstincta sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis populorum omnium numen est; bos niger, certis maculis insignis, et cauda linguaque dissimilis aliorum. Raro nascitur, nec coitu pecoris, (vt aiunt) sed diuinitus et caelesti igne conceptus; diesque, quo gignitur, genti maxime festus est. Ipsi vetustissimi (vt praedicant) hominum, trecentos et triginta reges ante Amasin,

et supra tredecim millium annorum aètates, certis annalibus referunt: mandatumque litteris servant, dum Aegyptii sunt, quater cursus suos vertisse sidera, ac solem bis iam occidisse, vnde nunc oritur. Viginti millia vrbium Amasi regnante habitarunt, et nunc multas habitant. Earum clarissimae procul a mari, Sais, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, et Thebae, vti quae (vt Homero dictum est) centum portas, siue (vt alii aiunt) centum aulas habent, totidem olim principum domos: solitasque singulas, vbi negotium exegerat, dena armatorum millia effundere. In litore Alexandria, Africae contermina, Pelusium Arabiae. Ipsas oras secant Canopicum, Bolbiticum, Sebennyticum, Pathmeticum, Mendesium, Calasiricum, Pelusiacum, Nili ostia.

CAP. X.

ARABIA.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis laeta et ditior, thure atque odoribus abundat: hic, nisi qua Casio monte attollitur, plana et sterilis. Portum admittit Azotum suarum mercium emporium: qua in altum abit, adeo edita, vt ex summo vertice a quarta vigilia ortum solis ostendat.

CAP. XI.

SYRIA.

Syria late litora tenet, terrasque etiam latius introrsus, aliis aliisque nuncupata nominibus.

Nam

Nam et Coele dicitur, et Meſopotamia, et Damaſcene, et Adiabene, et Babylonia, et Iudaea, et Sophene. Hinc Palaeſtina eſt, qua tangit Arabas: tum Phoenice, et vbi ſe Ciliciae committit, Antiochia. Olim ac diu potens; ſed cum eam regno Semiramis tenuit, longe potentiſſima. Operibus certe eius, inſignia multa ſunt; duo maxime excellunt; conſtituta vrbs mirae magnitudinis Babylon, ac ſiccis olim regionibus Euphrates et Tigris immiſſi. Ceterum in Palaeſtina eſt ingens et munita admodum Gaza: ſic Perſae aerarium vocant: et inde nomen eſt, quod cum Cambyſes armis Aegyptum peteret, huc belli et opes et pecuniam intulerat. Eſt non minor Aſcalo. Eſt Ioppe, ante diluuium (vt ferunt) condita: vbi Cephea regnaſſe eo ſigno accolae affirmant, quod titulum eius, fratrisque Phinei veteres quaedam arae cum religione plurima retinent. Quin etiam rei celebratae carminibus ac fabulis, ſeruataeque a Perſeo Andromedae clarum veſtigium, belluae marinae oſſa immania oſtentant.

Cap. XII.

PHOENICE.

Phoenicen illuſtrauere Phoenices, ſolers hominum genus, et ad belli pacisque munia eximium. Litteras et litterarum operas, aliasque etiam artes, maria nauibus adire, claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum proeliumque commenti. In ea eſt Tyros, aliquando in-

ſula, nunc annexa terris deficit. Ab impugnante quondam Alexandro iacta opera. Vici tenent vlteriora: et adhuc opulenta Sidon, antequam a Perſis caperetur, maritimarum vrbium maxima. Ab ea ad promuntorium Euproſopon duo ſunt oppida Byblos et Botrys. Vltra tria fuerunt ſingulis inter ſe ſtadiis diſtantia; locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra caſtellum, et vrbs non obſcura Marathos. Inde iam non obliqua pelago, ſed aduerſa adiacens Aſia, grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit. Populi dites circumſident; ſitus efficit: quia regio fertilis, crebris et nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuerſas opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miſcet. In eo prima eſt reliqua pars Syriae, cui Antiochiae cognomen additur. Et in ora eius vrbes, Seleucia, Paltos, Berytos, Laodicea, Rhoſos; amnesque inter eas eunt Lycos, et Paltos, et Orontes. Tum mons Amanus, et ab eo ſtatim Myriandros et Cilices.

CAP. XIII.

CILICIA.

At in receſſu intimo locus eſt magni aliquando diſcriminis, fuſorum ab Alexandro Perſarum fugientisque Darii ſpectator ac teſtis. Nunc ne minime quidem, tunc ingenti vrbe celebris Iſſo fuit, et hac re ſinus Iſſicus dicitur. Procul inde Ammodes promuntorium inter Pyramum Cydnumque fluuios iacet. Pyramus Iſſo

prior

prior Mallon praeterfluit. Cydnus vltra per Tarſum exit. Deinde vrbs eſt olim a Rhodiis Argiuisque, poſt piratis Pompeio asſignante poſſeſſa; nunc Pompeiopolis, tunc Soloe. Iuxta in paruo tumulo Arati poëtae monumentum ideo referendum, quia ignotum, quam ob cauſam iacta in id ſaxa disſiliunt. Non longe hinc Corycos oppidum, portu ſaloque incingitur, anguſto tergore continenti annexum. Supra ſpecus eſt, nomine Corycius, ſingulari ingenio ac ſupra quam deſcribi facile ſit eximius. Grandi namque hiatu patens, montem litori appoſitum, et decem ſtadiorum cliuo ſatis arduum ex ſummo ſtatim vertice aperit. Tunc alte demiſſus, et quantum dimittitur amplior, viret lucis pendentibus vndique, et totum ſe nemoroſo laterum orbe complectitur: adeo mirificus ac pulcher, vt mentes accedentium primo adſpectu conſternat; vbi contemplati durauere, non ſatiet. Vnus in eum deſcenſus eſt, anguſtus, aſper, quingentorum et mille paſſuum, per amoenas vmbras et opaca ſiluae quiddam agreſte reſonantis, riuis hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad ima perventum eſt, rurſum ſpecus alter aperitur ob alia dicendus. Terret ingredientes ſonitu cymbalorum diuinitus et magno fragore crepitantium. Deinde aliquandiu perſpicuus, mox et quo magis ſubitur, obſcurior, ducit auſos penitus, alteque quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens, tantummodo ſe oſtendit, et vbi magnum impetum breui alueo tra-

xit, iterum demerſus abſconditur. Intra ſpatium eſt, magis quam vt progredi quiſpiam auſit horribile, et ideo incognitum. Totus autem auguſtus et vere ſacer, habitarique a Diis et dignus et creditus, nihil non venerabile et quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius vltra eſt, quem Typhoneum vocant, ore anguſto, et multum (ut experti tradidere) preſſus, et ob id aſſidua nocte ſuffuſus, neque vnquam perſpici facilis: ſed quia aliquando cubile Typhonis fuit, et quia nunc demiſſa in ſe confeſtim exanimat, natura fabulaque memorandus. Duo deinde promuntoria ſunt, ſarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis, et quod Ciliciam a Pamphylia diſtinguit, Anemurium, interque ea Celendris et Nagidos, Samiorum coloniae: ſed Celendris Sarpedoni propior.

Cap. XIV
PAMPHYLIA.

In Pamphylia eſt Melas, nauigabilis fluuius: oppidum Sida, et alter fluuius Eurymedon. Magna apud eum Cimonis Athenienſium ducis aduerſus Phoenicas et Perſas naualis pugna atque victoria fuit. Mare, quo pugnatum eſt, excelſo admodum colle proſpectat Aſpendos: quam Argiui condiderant, poſſedere finitimi. Deinde alii duo validiſſimi fluuii, Ceſtros et Cataractes. Ceſtros nauigari facilis: hic quia ſe praecipitat, ita dictus. Inter eos Perga eſt oppidum, et Dianae, quam ab oppido Pergaeam

vocant,

vocant, Templum. Trans eoſdem mons Sardemiſos, et Phaſelis a Mopſo condita, finis Pamphyliae.

CAP. XV.

LYCIA.

Lycia continuo, cognominata a Lyco rege, Pandionis filio, atque (vt ferunt) infeſtata olim Chimaerae ignibus, Sidae portu et Tauri promuntorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens, vaſte ſatis attollitur. Deinde dextro latere ad ſeptentrionem, ſiniſtro ad meridiem verſus, it in occidentem rectus et perpetuo iugo, magnarumque gentium, qua dorſum agit, terminus. Vbi terras diremit, exit in pelagus. Idem autem et totus, vt dictus eſt, dicitur, etiam qua ſpectat orientem. Deinde Emodes, et Caucaſus, et Paropamiſus; tum Caſpiae Pylae, Niphates, et Armeniae Pylae: et vbi iam noſtra maria contingit, Taurus iterum. Poſt eius promuntorium flumen eſt Limyra, et eodem nomine ciuitas: atque vt multa oppida, ſic praeter Patara non illuſtria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus et oraculi fide, Delphico ſimile. Vltra eſt Xanthus flumen, et Xanthus oppidum, mons Cragus, et quae Lyciam finit vrbs Telmeſſos.

CAP. XVI.

CARIA.

Caria ſequitur. Habitator incertae originis: alii indigenas, ſunt qui Pelaſgos, quidam

Cretas exiſtimant. Genus vsque eo quondam armorum pugnaeque amans, vt aliena etiam bella mercede ageret. Hic caſtella aliquot ſunt, deinde promuntoria duo, Pedalion et Crya: et ſecundum Calbin amnem Caunus oppidum valetudine habitantium infame. Inde ad Halicarnaſſon haec adiacent, Rhodiorum aliquot coloniae: portus duo, Gelos, et cui ex vrbe quam amplectitur, Tiſanuſa cognomen eſt. Inter eos oppidum Larymna, et Pandion collis in mare emiſſus. Tum tres ex ordine ſinus, Thymnias, Schoenus, Bubeſſius: Thymniae promuntorium Aphrodiſium eſt, Schoenus ambit Hylam, Bubeſſius Achantum. Gnidus in cornu peninſulae: interque eam et Ceramicum ſinum in receſſu poſita Euthane. Halicarnaſſos Argiuorum colonia eſt: et cur memoranda ſit, praeter conditores, Mauſoleum efficit, regis Mauſoli monumentum, vnum de miraculis ſeptem, Artemiſiae opus. Trans Halicarnaſſon illa ſunt, litus Leuca, vrbes Myndus, Caryanda, Neapolis, ſinus Iaſius et Baſilicus. In Iaſio eſt Bargylos.

Cap. XVII.

IONIA.

Poſt Baſilicum Ionia aliquot ſe ambagibus ſinuat: et primum a Poſideo promuntorio flexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidae, nunc Didymei: Miletum, vrbem quondam Ioniae totius belli pacisque artibus principem, patriam Thaletis Aſtrologi, et Timo-

Timothei Musici, et Anaximandri Physici, aliorumque ciuium inclitis ingeniis merito inclitam, vbicunque Ioniam vocant: vrbem Hippum: amnis Maeandri exitum: Latmum montem, Endymionis a Luna (vt ferunt) adamati fabula nobilem. Deinde rursus inflexa cingit vrbem Prienen, et Gaesi fluminis ostium. moxque vt maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panionium, sacra regio, et ob id eo nomine appellata, quod eam communiter Iones colunt. Ibi a fugitiuis, vt aiunt, condita (nomen famae annuit) Phygela. Ibi Ephesus, et Dianae clarissimum templum, quod Amazones Asiae potentes sacrasse traduntur. Ibi Caystros amnis: ibi Lebedos, Clariique Apollinis fanum, quod Manto, Tiresiae filia, fugiens victores Thebanorum Epigonos; et Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantus filius statuit ad promuntorium quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnaeum vocant, efficit, angustisque ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in peninsulae faciem. Super angustias, hinc Teos, illinc Clazomenae. Qua terga agunt, confinio annexae muri, diuersis frontibus diuersa maria prospectant. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnaeo est Hermus amnis, et vrbs Leuca. Extra Phocaea Ioniae vltima.

Cap. XVIII.
AEOLIS.

Proxima regio, ex quo ab Aeoliis incoli coepit, Aeolis facta, ante Myſia, et qua Helleſpontum attingit Troianis poſſidentibus Troas fuit. Primam vrbium a Myrino conditore Myrinam vocant: ſequentem Pelops ſtatuit, victo Oenomao reuerſus ex Graecia. Cymen nominauit, pulſis qui habitarant, dux Amazonum Cyme. Supra, Caicus inter Elaeam decurrit et Pitanen, illam quae Arceſilam tulit, nihil affirmantis academiae clariſſimum antiſtitem. Tum in promuntorio eſt Cana oppidum: quod praeteruectos, ſinus excipit, non pronus, ſed longe ac molliter flexus, retrahensque paulatim oras vsque ad ima montis Idae. Is primo paruis vrbibus adſperſus eſt, quarum clariſſima eſt Ciſthena. Gremio interiore campus Thebe nomine, Adramyttion, Aſtyram, Chryſam, oppida, eodem qua dicta ſunt ordine adiacentia, continet: in altero latere Antandrum. Duplex cauſa nominis iactatur. Alii Aſcanium Aeneae filium cum ibi regnaret captum a Pelasgis, ea ſe redemiſſe commemorant: alii ab iis putant conditam, quos ex Andro inſula vis et ſeditio exegerat. Hi Antandrum quaſi pro Andro, illi quaſi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit Gargara, et Aſſon, Aeoliorum colonias. Tum ſinus alter, 'Αχαιῶν λιμήν, non longe ab Ilio litora incuruat; vrbe bello excidioque clariſſi-

ma. Hic Sigeum fuit oppidum: hic Achiuorum fuit bellantium ſtatio. Huc ab Idaeo monte demiſſus Scamander exit, et Simois, fama quam natura maiora flumina. Ipſe mons vetere Diuarum certamine, et iudicio Paridis memoratus, orientem ſolem aliter quam in aliis terris ſolet adſpici, oſtentat. Namque ex ſummo vertice eius ſpeculantibus, paene a media nocte ſpargi ignes paſſimque micare, et vt lux appropinquat, ita coire ac ſe coniungere videntur, donec magis magisque collecti, pauciores ſubinde et vna ad poſtremum flamma ardeant. Ea cum diu clara et incendio ſimilis effulſit, cogit ſe ac rotundat, et fit ingens globus. Diu is quoque grandis, et terris annexus apparet: deinde paulatim decreſcens, et quanto decreſcit, eo clarior fugat nouiſſime noctem, et cum die iam ſol factus, attollitur. Extra ſinum ſunt Rhoetea litora, Rhoeteo et Dardania claris vrbibus: Aiacis tamen ſepulcro maxime illuſtria. Ab his fit arctius mare, nec iam adluit terras, ſed rurſus diuidens, anguſto Helleſponti freto litus obuium ſindit: facitque vt iterum terrae, qua fluit, latera ſint.

CAP. XIX.

BITHYNIA, PAPHLAGONIA, ALIAEQVE PONTICAE ET MAEOTICAE GENTES IN ORA ASIATICA.

Interius Bithyni ſunt, et Mariandyni. In ora, Graiae vrbes, Abydos et Lampſacum et Parion

et

et Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio insignis est. Lampsacum Phocaeis appellantibus nomen ex eo traxit, quod consulentibus in quasnam terras potissimum tenderent, responsum erat, vbi primum fulsisset, ibi sedem capesserent. Tum rursus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, qua primum inter Persas et Alexandrum pugna fuit nobilis. Trans amnem sedet in ceruice peninsulae Cyzicum. Nomen Cyzicus indidit, quem a Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fusum acie caesumque accepimus. Post Placia, et Scylace, paruae Pelasgorum coloniae, quibus a tergo imminet mons Olympus (vt incolae vocant) Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quae sequuntur emittit. Circa angues nascuntur immanes: neque ob magnitudinem modo, sed ob id etiam mirabiles, quod vbi in alueum eius aestus solemque fugerunt, emergunt atque hiant: superuolantesque aues, quamuis alte et perniciter ferantur, absorbent. Trans Rhyndacum est Dascylos, et, quam Colophonii collocauere, Myrlea. Duo sunt inde modici sinus. Alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygiae haud longe iacentis opportunissimum emporium: alter Olbianos, in promuntorio fere Neptuni fanum, in gremio Astacon, a Megarensibus conditam. Deinde priores terrae iterum iacent, exiturique in Pontum pelagi canalis angustior Europam ab Asia stadiis quinque disterminat, Thracius (vt dictum est) Bosporus. Ipsis in faucibus oppidum, in

in ore templum eſt. Oppidi nomen Chalcedon, auctor Archias Megarenſium princeps: templi numen Iupiter, conditor Iaſo. Hic iam ſeſe ingens Pontus aperit, niſi qua promuntoria ſunt, huc atque illuc longo rectoque limite extentus, ſinuatus cetera. Sed quia contra minus, quam ad laeuam et dexteram abſceſsit, mollibus faſtigiis, donec anguſtos vtrinque angulos faciat, inflectitur, ad formam Scythici arcus maxime incuruus, breuis, atrox, nebuloſus, raris ſtationibus, non molli neque arenoſo circumdatus litore, vicinus aquilonibus, et quia non profundus eſt, fluctuoſus atque feruens. Olim ex colentium ſaeuo admodum ingenio Axenus, poſt commercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum Mariandyni vrbem habitant, ab Argiuo (vt ferunt) Hercule datam. Heraclea vocitatur: id famae fidem adiicit. Iuxta ſpecus eſt Acheruſia, ad manes (vt aiunt) peruius, atque inde extractum Cerberum exiſtimant. Tum Tios oppidum, Mileſiorum quidem colonia, ſed iam ſoli gentisque Paphlagonum. Quorum in litoribus paene mediis promuntorium eſt Carambis. Citra Parthenius amnis, vrbesque Seſamus et Cromna et a Cytiſoro Phryxi filio poſita Cytoros. Tum Cinolis, Anticinolis, et quae Paphlagoniam finit Armene. Chalybes proximi vrbium clarisſimas habent Amiſon et Sinopen, Cynici Diogenis patriam; amnium Halyn et Thermodonta. Secundum Halyn vrbs eſt Lycaſto: ad Ther-

modonta

modonta campus, in eo fuit Themiſcyrium oppidum. Fuere et Amazonum caſtra, et ideo Amazonium vocant. Tibareni Chalybas attingunt, quibus in riſu luſuque ſummum bonum eſt. Vltra Moſſyni turres ligneas ſubeunt, notis corpus omne perſignant, propatulo veſcuntur, promiſcue concumbunt et palam. Reges ſuffragio deligunt, vinculisque et arctiſſima cuſtodia tenent: atque vbi culpam praue quid imperando meruere, inedia diei totius afficiunt. Ceterum aſperi, inculti, pernoxii appulſis. Deinde minus feri (verum et hi inconditis moribus) Macrocephali, Inſochi, Buzeri. Rarae vrbes: Ceraſus et Trapezus maxime illuſtres. Inde is locus eſt, vbi finem ductus a Boſporo tractus accipit, atque inde ſe in ſinu aduerſi litoris flexus attollens anguſtiſſimum Ponti facit angulum. Hic ſunt Colchi; hic Phaſis erumpit: hic eodem nomine quo amnis eſt a Themiſtagora Mileſio deductum oppidum. Hic Phryxi templum, et lucus fabula vetere pellis aureae nobilis. Hinc orti montes longo ſe iugo, et donec Rhipacis coniungantur, exporrigunt: qui altera parte in Euxinum et Maeotida et Tanain; altera in Caſpium pelagus obuerſi, Ceraunii dicuntur. Iidem alicubi Taurici, Moſchi, Amazonici, Caſpii, Coraxici, Caucaſii: vt aliis aliisue oppoſiti gentibus, ita aliis aliisque dicti nominibus. At in primo flexu iam curui litoris oppidum eſt, quod Graeci mercatores conſtituiſſe, et quia, cum caeca tempeſtate agerentur, ignaris quae terra

eſſet

esset cygni vox notam dederat, Cygnum appellasse dicuntur. Reliqua eius, ferae incultaeque gentes, vasto mari assidentes tenent, Melanchlaeni, Toretae, Sedochezi, Coraxi, Phthirophagi, Heniochi, Achaei, Cercetici, et iam in confinio Maeotidis Sindones. In Heniochorum finibus Dioscorias, a Castore et Polluce Pontum cum Iasone ingressis; Sindos in Sindonum ab ipsis terrarum cultoribus condita est. Obliqua tunc regio, et in latum modice patens, inter Pontum paludemque ad Bosporum excurrit: quae duobus alueis in lacum et in mare profluens, Corocondamam peninsulam reddit. Quatuor vrbes ibi sunt, Hermonasse, Cepoe, Phanagoria, et in ipso ore, Cimmerium. Hac ingressos lacus accipit longe lateque diffusus: qua terras tangit, incuruo circumdatus litore: qua mari propior est (nisi vbi aperitur) aequali margine obductus, citra magnitudinem, prope Ponto similis. Oram quae a Bosporo ad Tanain vsque deflectitur, Maeotici incolunt, Tatrae, Serachi, Phicores, et ostio fluminis proximi Ixamatae. Apud eos easdem artes feminae quas viri exercent, adeo vt ne militia quidem vacent. Viri pedibus merent, sagittisque depugnant: illae equestre proelium ineunt. Nec ferro dimicant, sed quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt. Nubunt tamen: verum vt nubiles habeantur, non in aetate modus est. Nisi quae hostem interemere, virgines manent. Ipse Tanais ex Phipaeo monte deiectus, adeo praeceps

ruit,

ruit, vt cum vicina flumina, tum Maeotis et Boſporus, tum Ponti aliqua, brumali rigore durentur, ſolus aeſtus hiememque iuxta ferens, idem ſemper et ſui ſimilis incitatusque decurrat. Ripas eius Sauromatae et ripis haerentia poſſident. Vna gens, aliquot populi, et aliquot nomina. Primi Maeotici γυναικοκρατούμενοι: regna Amazonum. Fecundos pabulo, at alia ſteriles nudosque campos tenent Budini. Geloni vrbem ligneam habitant. Iuxta Thyſſagetae Turcaeque vaſtas ſiluas occupant, aluntur que venando. Tum continuis rupibus, late aſpera et deſerta regio, et Arymphaeos vsque permittitur. His iuſtiſſimi mores; pro domibus nemora: alimenta baccae, et maribus et feminis nuda ſunt capita. Sacri itaque habentur: adeoque ipſos nemo de tam feris gentibus violat, vt aliis quoque ad eos confugiſſe, pro aſylo ſit. Vltra ſurgit mons Rhipaeus, vltraque eum iacet ora, quae ſpectat Oceanum.

LIBER II.

CAP. I.

SCYTHIA EVROPAEA.

Aſiae in noſtrum mare Tanainque vergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt. At per eundem amnem in Maeotida remeantibus, ad dextram Europe eſt, modo ſiniſtro latere innauigantium appoſita, ac Rhipaeis montibus; nam et huc illi pertinent. Proxima cadentes aſſidue

niues

niues adeo inuia efficiunt, vt vltra ne nisum quidem incedentium admittant. Deinde est regio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen: quia gryphi, saeuum et pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egestum mire amant mireque custodiunt, et sunt infesti attingentibus. Hominum primi sunt Scythae, Scytharumque, queis singuli oculi esse dicuntur, Arimaspoe. Ab eis Essedones vsque ad Maeotida. Huius flexum Buces amnis secat, Agathyrsi et Sauromatae ambiunt: quia pro sedibus plaustra habent, dicti Hamaxobioe. Obliqua tunc ad Bosporum plaga excurrens, Ponto ac Maeotide includitur. In paludem vergentia Satarchae tenent: in Bosporum Cimmerica oppida, Myrmecion, Panticapaeum, Theodosia, Hermisium: in Euxinum mare, Taurici: super eos, sinus portuosus, et ideo Καλὸς λιμὴν appellatus, promuntoriis duobus includitur. Alterum Κριῦ μέτωπον vocant, Carambico, quod in Asia diximus, par et aduersum: Parthenion alterum. Oppidum adiacet Cherrone, a Diana (si creditur) conditum, et Nymphaeo specu, quod in arce ei et Nymphis sacratum est, maxime illustre. Subit tum ripam mare, et donec quinque millia passuum absit a Maeotide, refugientia vsque subsequens litora, quoad Satarchae et Taurici, peninsulam reddit. Quod inter paludem et sinum est, Taphrae nominatur. Sinus Carcinites. In eo vrbs est Carcine: quam duo flumina, Gerros et Hypacaris, vno ostio effluentia attingunt; verum

diuerſis fontibus, et aliunde delapſi. Nam Gerros inter Baſilidas et Nomadas, *Hypacaris per Nomadas* euoluitur. Siluae deinde ſunt, quas maximas hae terrae ferunt, et Panticapes, Nomadas Georgosque diſterminans. Terra tum longe diſtenta excedens, tenui radice litori annectitur. Poſt ſpatioſa modice, paulatim ſe ipſa faſtigat, et quaſi in mucronem longa colligens latera, facie poſiti enſis allecta eſt. Achilles infeſta claſſe mare Ponticum ingreſſus, ibi ludicro certamine celebraſſe victoriam, et cum ab armis quies erat, ſe ac ſuos curſu exercitaſſe memoratur. Ideo dicta eſt δρόμος Ἀχίλλειος. Tum Boryſthenes gentem ſui nominis abluit, inter Scythiae amnes amoeniſſimus: turbidis aliis liquidiſſimus defluit, placidior *quoque* quam ceteri, potarique pulcherrimus. Alit laetiſſima pabula, magnosque piſces, quibus et optimus ſapor et nulla oſſa ſunt. Longe venit, ignotisque ortus e fontibus quadraginta dierum iter alueo ſtringit: tantoque ſpatio nauigabilis, ſecundum Boryſthenida et Olbiam, Graeca oppida, egreditur. Callipidas Hypanis includit. Ex grandi palude oritur, quam matrem eius accolae appellant: et diu qualis natus eſt defluit. Tandem non longe a mari, ex paruo fonte, cui Exampeo cognomen eſt, adeo amaras aquas accipit, vt ipſe quoque iam ſui diſſimilis et non dulcis hinc defluat. Axiaces proximus intra Callipidas Axiacasque deſcendit. Hos ab Iſtricis Tyras ſeparat, ſurgit in Neuris: qua exit, ſui nominis oppidum attingit. At ille, qui

Scythiae

Scythiae populos a ſequentibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio, quam deſinit, nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentium diu Danubius eſt: deinde aliter appellantibus accolis, fit Iſter, acceptisque aliquot amnibus, ingens iam, et eorum qui in noſtrum mare decidunt, tantum Nilo minor, totidem quot ille oſtiis, ſed tribus tenuibus, reliquis nauigabilibus, effluit. Ingenia cultusque gentium differunt. Eſſedones funera parentum laeti et victimis ac feſto coitu familiarium celebrant. Corpora ipſa laniata, et caeſis pecorum viſceribus inmiſta epulando conſumunt. Capita vbi fabre expoliuere, auro vincta pro poculis gerunt. Haec ſunt apud eos ipſos pietatis vltima officia. Agathyrſi ora artusque pingunt: vt quisque maioribus praeſtat, ita magis vel minus: ceterum iisdem omnes notis, et ſic vt ablui nequeant. Satarchae auri et argenti maximarum peſtium ignari, vice rerum commercia exercent. Atque ob ſaeua hiemis admodum aſſiduae, demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſuffoſſa habitant totum braccati corpus; et niſi qua vident, etiam ora veſtiti. Tauri, Iphigeniae et Oreſtis aduentu maxime memorati, immanes ſunt moribus, immanemque famam habent, ſolere pro victimis aduenas caedere. Baſilidis ab Hercule et Echidna generis principia ſunt, mores regii, arma tantum ſagittae. Vagi Nomades pecorum pabula ſequuntur, atque vt illa durant, ita diu ſtatam ſedem agunt. Colunt Georgi exercentque agros. Axiacae furari quid ſit ignorant:

rant: ideoque nec ſua cuſtodiunt,nec aliena contingunt. Interius habitantium ritus aſperior, et incultior regio eſt. Bella caedeſque amant: mosque eſt bellantibus, cruorem eius, quem primum interemerunt, ipſis e vulneribus ebibere. Vt quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Ceterum expertem eſſe caedis, inter opprobria vel maximum eſt. Ne foedera quidem incruenta ſunt; ſauciant ſe qui paciſcuntur, exemtumque ſanguinem vbi permiſcuere, deguſtant. Id putant manſurae fidei pignus certiſſimum. Inter epulas quot quisque interfecerit referre, laetiſſima et frequentiſſima mentio: binisque poculis, qui plurimos retulere, perpotant. Is inter iocantes honos praecipuus eſt. Pocula vt Eſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipſae etiam epulae viſceribus humanis apparantur. Geloni hoſtium cutibus equos ſeque velant; illos reliqui corporis, ſe capitum. Melanchlaenis atra veſtis, et ex ea nomen. Neuris ſtatum ſingulis tempus eſt,quo ſi velint, in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutentur. Mars omnium Deus; ei pro ſimulacris enſes et cinctoria dedicant, hominesque pro victimis feriunt. Terrae late patent, et, ob excedentia ripas ſuas plerumque flumina, nusquam non ad pabula fertiles. Alicubi vsque adeo ſteriles ad cetera, vt qui habitant, lignorum egentes, ignes oſſibus alant.

CAP.

Cap. II.

THRACIA.

His Tracia proxima eſt, eaque a Pontici lateris fronte vsque in Illyricos penitus immiſſa, qua latera agit, Iſtro pelagoque contingitur. Regio nec caelo laeta nec ſolo: et niſi qua mari propior eſt, infecunda, frigida, eorumque quae feruntur, maligne admodum patiens. Raro vsquam pomiferam arborem, vitem frequentius tolerat: ſed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, niſi vbi frigora obiectu frondium cultores arcuere. Viros benignius alit, non ad ſpeciem tamen; nam et illis aſper atque indecens corporum habitus eſt: ceterum ad ferociam et numerum, vt multi immiteſque ſint, maxime ferax. Paucos amnes qui in pelagus euadunt, verum celeberrimos, Hebrum et Neſton et Strymona emittit. Montes interior attollit, Haemon et Rhodopen et Orbelon, ſacris Liberi patris, et coetu Maenadum, Orpheo primum initiante, celebratos. Ex quibus Haemus in tantum altitudinis abit, vt Euxinum et Adriam ex ſummo vertice oſtendat. Vna gens Thraces habitant, aliis aliiſque praediti et nominibus et moribus. Quidam feri ſunt et ad mortem paratiſſimi, Getae vtique. Id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii, etſi non redeant, non extingui tamen, ſed ab beatiora tranſire: alii, emori quidem, ſed in melius eſſe quam viuere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natique

dedentur: funera contra festa sunt, et veluti sacra, cantu lusuque celebrantur. Ne feminis quidem segnis est animus. Super mortuorum virorum corpora interfici simulque sepeliri, votum eximium habent: et quia plures simul singulis nuptae sunt, cuius id sit decus, apud iudicaturos magno certamine affectant. Moribus datur, estque maxime laetum, cum in hoc contenditur, vincere. Moerent aliae vocibus, et cum acerbissimis planctibus efferunt At quibus consolari eas animus est, arma opesque ad rogos deferunt, paratique (vt dictitant) cum fato iacentis, si detur in manus, vel pacisci vel decernere, vbi nec pugnae nec pecuniae locus sit, manent dominas proci. Virgines non a parentibus viris traduntur, sed publice aut locantur ducendae, aut veneunt. Vtrum fiat, ex specie et moribus causa est. Probae formosaeque in pretio sunt: ceteras qui habeant, mercede quaeruntur. Vini vsus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen vbi super ignes quos circumsident, quaedam semina ingesta sunt, simul ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In litoribus Istro proxima est Istropolis: deinde a Milesiis deducta Calatis, tum Tomoe, et portus Caria, et Tiristis promuntorium: quod praetervectos alter Ponti angulus accipit, aduersus Phasiaco; et, nisi amplior foret, similis. Fuit hic Bizone; motu terrae intercidit. Est portus Crunos: vrbes, Dionysopolis, Odessos, Mesembria, Anchialos; et intimo in sinu, atque vbi Pontus alterum sui flexum angulo finit magno, Apollonia.

Ionia. Recta dehinc ora, niſi quod media ferme in promuntorium, quod Thyniam vocant, exit, et incuruis contra ſe litoribus obtenditur, vrbesque ſuſtinet Halmydeſſon et Phileas et Phinopolim. Hactenus Pontus, deinde eſt Boſporus et Propontis. In Boſporo, Byzantium; in Propontide, Selymbria, Perinthos, Bithynis: amnesque qui interfluunt, Erginos et Atyras. Tum Rheſo regnata quondam pars Thraciae, et Byſanthe Samiorum, et ingens aliquando Cypſela. Poſt locus quem Graii Μακρὸν τεῖχος appellant, et in radice magnae peninſulae ſedens Lyſimachia. Terra quae ſequitur nusquam lata, atque hic arctiſſima inter Helleſpontum Aegaeumque procurrit. Auguſtias Iſthmon; frontem eius Maſtuſiam; totam Cherſoneſum appellant: ob multa memorabilem. Eſt in ea flumen Aegos, naufragio claſſis Atticae inſigne. Eſt et Abydo obiacens Seſtos, Leandri amore pernobilis. Eſt et regio, in qua Perſarum exercitus diuiſas ſpatio pelagoque terras, auſus pontibus iungere (mirum atque ingens facinus!) ex Aſia in Graeciam pedes et non nauigata maria transgreſſus eſt. Sunt Proteſilai oſſa conſecrata delubro. Eſt et portus Coelos, Athenienſibus et Lacaedemoniis navali acie decernentibus, Laconicae claſſis ſignatus excidio. Eſt Cynoſſema, tumulus Hecubae, ſiue ex figura canis, in quam conuerſa traditur, ſiue ex fortuna in quam deciderat, humili nomine accepto. Eſt Madytos, eſt Eleus, quae finit Helleſpontum. Aegaeum ſtatim pe-

lagus vaſte longum litus impellit, ſummotasque terras hinc ad promuntorium, quod Sunium vocatur, magno ambitu mollique circumagit. Eius tractum legentibus praeteruectisque Maſtuſiam, tum ſinus intrandus eſt, qui alterum Cherſoneſi latus abluens, iugo facie vallis includitur, et ex fluuio quem accipit, Melas dictus, duas vrbes amplectitur, Alopeconneſum, et in altero Iſthmi litore ſitam Cardiam. Eximia eſt Aenos, ab Aenea profugo condita. Circa Hebrum Cicones. Trans eundem Doriſcos, vbi Xerxen copias ſuas, quia numero non poterat, ſpatio menſum ferunt. Deinde promuntorium Serrium, et quo canentem Orphea ſecuta narrantur etiam nemora, Zone. Tum Neſtos fluuius, et ripis eius adiacens Maronia. Regio vlterior Diomeden tulit, immanibus equis mandendos ſolitum obiectare aduenas, et iisdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis vocant, ſignum fabulae remanet: et vrbs, quam ſoror eius ſuo nomine nominauit, Abdera: ſed ea magis id memorandum habet quod Democritum Phyſicum tulit, quam quod ita condita eſt. Vltra Neſtos fluit, interque eum et Strymona vrbes ſunt Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymona et Athon, turris Calarnea et Κάπρου λιμὴν, vrbs Acanthos, et Echymnia. Inter Athon et Pallenen, Cleona et Olynthos. Strymon (ſicus diximus) amnis eſt, longeque ortus, et tenuis, alienis ſubinde aquis fit amplior: et vbi non longe a mari lacum fecit, maiore quam venerat alueo erumpit. Athos

mons

mons eſt adeo elatus, vt credatur altius etiam quam vnde imbres cadunt, ſurgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Ceterum non promuntorio, vt alii, verum totus exſtat, totoque longe dorſo procedit in pelagus: qua continenti adhaeret, a Xerxe in Graios tendente perfoſſus transiugatusque eſt, factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenent paruae Pelasgorum coloniae. In ſummo fuit oppidum Acroathon, in quo (vt ferunt) dimidio longior, quam in aliis terris, aetas habitantium erat. Pallene ſoli tam patentis, vt quinque vrbium ſedes ſit atque ager: tota in altum abit, anguſta ſatis vnde incipit. Ibi eſt Potidaea. At vbi laxius patet, Mende Scioneque referendae: illa ab Eretriis, haec ab Achiuis capto Ilio remeantibus poſita.

CAP. III.

MACEDONIA, GRAECIA, PELOPONNESVS, EPIRVS, ET ILLYRICVM.

Tum Macedonum populi, qua vrbes habitant, quarum Pelle et maxima, et illuſtris. Alumni efficiunt, Philippus Graeciae domitor, Alexander etiam Aſiae. In litore flexus Mecybernaeus inter promuntoria Derrim et Canaſtreum et portum qui Κωφὸς dicitur: vrbes Toronen et Phyſcellam, atque vnde ipſi nomen eſt, Mecybernam incingit. Canaſtraeo promuntorio Sena proxi-

ma est. Mecybernaeus autem in medio qua terra dat gremium, modice in litora ingreditur. Ceterum longis in altum immissis lateribus, ingens inde Thermaïcus sinus est. In eum Axius per Macedonas, et iam per Thessalos Peneus excurrit. Ante Axium Thessalonice est; inter vtrumque Cassandria, Cydne, Aloros, Icaris. A Peneo ad Sepiada, Gyrtona, Meliboea, Castanaea; pares ad famam, nisi quod Philoctetes alumnus Meliboeam illuminat. Terrae interiores claris locorum nominibus insignes, paene nihil ignobile ferunt. Hinc non longe est Olympus, Pelion, Ossa, montes Gigantum fabula belloque memorati: hic Musarum parens domusque Pieria: hic nouissime calcatum Graio Herculi solum, saltus Oeteus: hic sacro nemore nobilia Tempe: hic Libethra, carminum fontes. Obiacet tum iam vaste et multum prominens Graecia, et dum Myrtoum pelagus attingat, a septentrione in meridiem vecta, qua sol oritur, Aegaeis; qua occidit, Ioniis fluctibus obiacet. Ac proxime spatiosa Hellas nomine, grandi fronte procedit: mox mari vtroque, et Ionio magis, latera eius intrante, donec quatuor millia passuum pateat, media ferme prope inciditur. Deinde rursum terris huc se et illuc, verum in Ionium mare magis expandentibus, progressisque in altum, non tam lata quam coeperat, ingens tamen iterum et quasi peninsula extenditur, vocaturque Peloponnesos, ob sinus et promuntoria, queis vt fibris litora eius incisa sunt, simul quod tenui tramite in la-

tus

tus effunditur,platani folio ſimillima. A Macedonia prima eſt Theſſalia,deinde Magneſia,Phthiotis,Doris, Locris, Phocis, Boeotis,Atthis,Megaris: ſed omnium Atthis clariſſima. In Peloponneſo Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaia, Elis, Arcadia. Vltra Aetolia, Acarnania, Epiros, vsque in Adriam. De locis atque vrbibus, quae mare non abluit, haec maxime memoranda ſunt. In Theſſalia Lariſſa,aliquando Iolcos: in Magneſia Antronia: in Phthiotide Phthia: in Doride Pindus, et iuxta ſitum Erineum: in Locride Cynos et Calliaros: in Phocide Delphi,et mons Parnaſos,et Apollinis fanum atque oraculum: in Boeotia Thebae, et Cithaeron fabulis carminibusque celebratus; in Atthide Eleuſin Cereri conſecrata: et clariores, quam vt indicari egeant, Athenae: in Megaride, vnde regioni nomen eſt, Megara: at in Argolide Argos et Mycenae et templum Iunonis,vetuſtate er religione percelebre: in Laconide Therapne,Lacedaemon,Amycle,mons Taygetus: in Meſſenia,Meſſene et Methone: in Achaia atque Elide quondam Piſae Oenomai, Elis, et fanum delubrumque Olympii Iouis, certamine gymnico, et ſingulari ſanctitate, ipſo quidem ſimulacro (quod Phidiae opus eſt) maxime nobile. Arcadiam Peloponneſiacae gentes vndique incingunt. In ea ſunt vrbes Pſophis, Tenea et Orchomenon: montes Pholoë,Cyllenius, Parthenius, Maenalus: flumina Erymanthus et Ladon. In Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos, oppida: in Epiro Dodonaei Iouis templum;

plum; et fons ideo ſacer, quod cum ſit frigidus, et immerſas faces, ſicut ceteri, exſtinguat, vbi ſine igne procul admouentur, accendit. At cum litora leguntur, a promuntorio Sepiade per Demetrion et Halon et Pteleon et Echinon ad Pagaſaeum ſinum curſus eſt. Ille vrbem Pagaſam amplexus, amnem Sperchion accipit: et quia Minyae Colchida petentes inde Argo nauem ſoluere, memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa praenauiganda, Maliacus et Opuntius. grandes ſinus, et in his caeſorum etiam Laconum tropaea Thermopylae, Opoës, Tarpha, Cnemides, Alope, Anthedon, Larymna, Aulis, Agamemnoniae Graiorumque claſſis in Troiam coniurantium ſtatio: Marathon magnarum multarumque virtutum teſtis, iam inde a Theſeo, Perſica maxime clade pernotus: Rhamnus parua, illuſtris tamen, quod in ea fanum eſt amphiarai et Phidiaca Nemeſis. Thoricos et Brauronia, olim vrbes, iam tantum nomina. Sunium promuntorium eſt, finitque id litus Hellados, quod ſpectat ad orientem. Inde ad meridiem terra conuertitur vsque ad Megaram, Atticae vt modo latere, ita nunc fronte pelago adiacens. Ibi eſt Piraeeus Athenienſium portus: Scironia ſaxa, ſaeuo quondam Scironis hoſpitio etiam nunc infamia. Magarenſium tractus Iſthmon attingit; Dioclo cognomen eſt, qui quatuor millium ſpatio Aegaeum mare ac Ionio ſubmouens, anguſto tramite Helladi Peloponneſon annectit. In eo eſt oppidum Cenchreae, fanum Neptuni, ludis,

quos

quos Iſthmicos vocant, celebre. Corinthos, olim clara opibus, poſt clade notior, nunc Romana colonia, ex ſumma arce, quam Acrocorinthon appellant, maria vtraque contuens. Peloponneſi oram (ſicut diximus) ſinus et promuntoria lacerant: ab oriente Bucephalos, et Cherſoneſus, et Scyllaeon: ad meridiem Malea, Taenaros, Acritas, Ichthys; ad veſperum Chelonates, et Araxos. Habitant ab Iſthmo ad Scyllaeon Epidaurii, Aeſculapii templo incliti, et Troezenii, fide ſocietatis Atticae illuſtres. Portus Saronicus, et Schoenitas, et Pogonus. Oppida autem Epidaurus, et Troezen, et Hermiona his litoribus appoſita ſunt. Inter Scyllaeon et Malean, Argolicus: inter hanc et Taenaron, Laconicus. Hinc ad Acritan, Aſinaeus: inde ad Ichthyn, Cypariſſius. In Argolico ſunt noti amnes, Eraſinus atque Inachus, et notum oppidum Lerne. In Laconico Gythius et Eurotas. In ipſo Taenaro Neptuni templum, et ſpecus, illi, quem in Ponto Acheruſium diximus, facie et fabula ſimilis. In Aſinaeo flumen Pamiſſum. In Cypariſſio Alpheus. Nomen dedere vrbes in litore ſitae, hinc Cypariſſus, illinc Aſine. Meſſenii Pyliique terras colunt: et ipſa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Enneapolis, Patrae oram illam tenent, in quam Chelonates et Araxos excurrunt: ſed Cyllene, quod Mercurium ibi natum arbitrantur, inſignis. Rhion deinde (maris id nomen eſt) anguſte et velut freto latus orae ſequentis incidens inter Aetolos et Peloponneſiacos, vsque ad Iſthmon

Iſthmon irrumpit. In eo ſeptentriones ſpectare litora incipiunt. In his eſt Aegion, et Aegira, et Oluros, et Sicyon. At in aduerſis Pagae, Creuſis, Anticyra, Oeanthia, Cirrha, et notiora aliquanto nomina Calydon et Euenos extra Rhion. In Acarnania maxime clara ſunt oppidum Leucas, flumen Achelous. In Epiro nihil Ambracio ſinu nobilius eſt. Facit ſinus, qui anguſtis faucibus, et quae minus mille paſſibus pateant, grande pelagus admittit. Faciunt vrbes quae aſſidunt; Actium, Argia Amphilochis, Ambracia, Aeacidarum regna Pyrrhique. Buthroton vltra eſt. Deinde Ceraunii montes: ab iis flexus in Adriam. Hoc mare magno receſſu litorum acceptum, et vaſte quidem in latitudinem patens, qua penetrat tamen vaſtius, Illyricis vsque Tergeſte, cetera Gallicis Italicisque gentibus cingitur; Parthini et Daſſaretae prima eius tenent: ſequentia Taulantii, Encheliae, Phaeaces. Deinde ſunt, quos proprie Illyricos vocant. Tum Pyraei, et Liburni, et iſtria. Vrbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrachium, Epidamnos ante erat. Romani nomen mutauere, quia velut in damnum ituris, omen id viſum eſt. Vltra ſunt Apollonia, Salona, Iadera, Narona, Targurium, ſinus Polaticus, et Pola, quondam a Colchis, vt ferunt, habitata (in quantum res tranſeunt!) nunc Romana colonia. Amnes autem Aeas et Nar, ex Danubio, qui iam dictus eſt Iſter: ſed Aeas ſecundum Apolloniam, Nar inter Pyraeos et Liburnos,

per

per Istros Ister emittitur. Tergeste intimo in sinu Adriae situm finit Illyricum.

Cap. IV.

ITALICA.

De Italia, magis quia ordo exigit, quam quia monstrari eget, pauca dicentur: nota sunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque vt procedit, se media perpetuo iugo Apennini attollens montis, inter Adriaticum et Thuscum, siue (vt aliter appellantur) inter Superum mare et Inferum excurrit, diu solida. Verum vbi longe abit, in duo cornua finditur, respicitque altero Siculum pelagus, altero Ionium: tota angusta, et alicubi multo, quam vnde coepit, angustior. Interiora eius aliae aliaeque gentes; sinistra parte Carni et Veneti colunt Togatam Galliam: tum Italici populi, Picentes, Frentani, Dauni, Appuli, Calabri, Salentini. Ad dextram sunt sub Alpibus Ligures, sub Apennino Hetruria; post Latium, Volsci, Campania, et super Lucaniam Brutii. Vrbium, quae procul a mari habitantur, opulentissimae sunt, ad sinistram Patauium Antenoris, Mutina et Bononia, Romanorum coloniae; ad dextram Capua a Thuscis, et Roma quondam a pastoribus condita; nunc, si pro materia dicatur, alterum opus. At in oris proxima est a Tergeste, Concordia. Interfluit Timauus, nouem capitibus exsurgens, vno ostio emissus. Deinde Natiso non longe a mari ditem attingit Aquileiam. Vltra est Altinum. Superna late occupat

pat litora Padus. Namque ab imis radicibus Veſuli montis exortus, paruis ſe primum fontibus colligit, et aliquatenus exilis ac macer, mox aliis amnibus adeo augeſcit atque alitur, vt ſe per ſeptem ad poſtremum oſtia effundat. Vnum de iis magnum, Padum appellant. Inde tam citus proſilit, vt diſcuſſis fluctibus diu qualem emiſit vndam agat, ſuumque etiam in mari alueum ſeruet, donec eum ex aduerſo litore Iſtriae eodem impetu profluens Iſter amnis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, qua vtrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulcium hauſtus eſt. A Pado ad Anconam tranſitur Rauenna, Ariminum, piſaurum, Faneſtris colonia; flumen Metaurus, atque Aeſis. Exin illa in anguſto duorum promuntoriorum ex diuerſo coëuntium inflexu, cubiti imagine ſedens, ac ideo a Graiis dicta Ancon, inter Gallicas Italicasque gentes quaſi terminus intereſt. Haec praegreſſos Piceni litora excipiunt: in quibus Numana, Potentia, Cluana, Cupra, vrbes: caſtella autem Firmum, Adria, Truentinum: id et fluuio, qui praeterit, nomen eſt. Ab eo Frentani iam Matrini habent ac Aterni fluminis oſtia; vrbes Bucam et Hiſtonium: Dauni autem Tifernum amnem, Cliterniam, Larinum, Teanum, oppida: montemque Garganum. Sinus eſt continuo Apulo litore incinctus, nomine Vrias, modicus ſpatio, pleraque aſper acceſſu. Extra Sipuntum, vel (vt Graii dixere) Sipus; et flumen, quod Canuſium attingens, Aufidum appellant. Poſt Barium, Egnatia,

tia,

tia, et Ennio ciue nobiles Rudiae: et iam in Calabria Brunduſium, Valetium, Lupiae, Hydrus mons, tum et Salentini campi, et Salentina litora, et vrbs Graia, Callipolis. Huc vſque Adria, huc vſque Italiae latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem ſe cornua (ſicut ſupra diximus) ſcindit: ceterum mare, quod inter vtraque admittit, tenuibus promuntoriis ſemel iterumque diſtinguens, non vno margine circuit, nec diffuſum patensque, ſed per ſinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, inter promuntoria Salentinum et Lacinium, in eoque ſunt Tarentus, Metapontum, Heraclea, Croto, Thurium. Secundus Scylaceus, inter promuntoria Lacinium et Zephyrium, in quo eſt Petilia, Carcinus, Scylaceum, Myſtiae. Tertius inter Zephyrium et Brutium, Conſilinum, Cauloniam, Locrosque circumdat. In Brutio ſunt, Columna regia, Rhegium, Scylla, Taurianum, et Metaurum. Hinc in Thuſcum mare eſt flexus, et eiusdem terrae latus alterum Medama, Hippo, nunc Vibon, Temeſa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygii gubernatoris, nunc loci nomen, Paeſtanus ſinus, Paeſtum oppidum, Silerus amnis, Picentia, Petrae quas Sirenes habitauere, Mineruae promuntorium, omnia Lucaniae loca. Sinus Puteolanus, Surrentum, Herculaneum, Veſuuii montis adſpectus, Pompeii, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus et Auernus, Baiae, Miſenum, (id nunc loci, aliquando Phrygii militis nomen) Cumae, Linternum, Vulturnus amnis, Vulturnum oppidum, amoena Cam-

paniae litora. Sinueſſa, Liris, Minturne, Formiae, Fundi, Tarracina, Circes domus aliquando Circeii, *A*ntium, *A*phrodiſium, *A*rdea, Laurentum, Oſtia, citra Tiberim in hoc litore ſunt. Vltra Pyrgi, Minio, Caſtrum nouum, Crauiſcae, Coſſa, Telamon, Populonia, Cecina, Piſae, Etruſca et loca et nomina. Deinde Luna Ligurum, et Tigulia, et Genua, et Sabatia, et *A*lbigaunum. Tum Paulon et Varum flumina, vtraque ab Alpibus delapſa. Sed Varum, quia Italiam finit, aliquanto notius. Alpes ipſae ab iis litoribus longe lateque diffuſae, primo ad ſeptentrionem magno gradu excurrunt: deinde vbi Germaniam attigerunt, verſo impetu in orientem abeunt, diremtisque populis immanibus, vsque in Thraciam penetrant.

Cap. V.

GALLIA NARBONENSIS.

Gallia Lemanno lacu et Gebennicis montibus in duo latera diuiſa, atque altero Thuſcum pelagus attingens, altero Oceanum, hinc a Varo, illinc a Rheno ad Pyrenaeum vsque promittitur. Pars noſtro mari appoſita, fuit aliquando Braccata, nunc Narbonenſis, magis conſita, ideoque etiam laetior. Vrbium, quas habet, opulentiſſimae ſunt, Vaſio Vocontiorum, Vienna *A*llobrogum, Auenio Cauarum, Arecomicorum Nemauſus, Toloſa Tectoſagum, Secundanorum *A*rauſio, Sextanorum Arelate, Septumanorumque Baeterra. Sed anteſtat omnes Atacinorum Decumano-

mano-

manorumque colonia, vnde olim iis terris auxilium, nunc et nomen et decus est, Martius Narbo. In litoribus aliquot sunt cum aliquibus nominibus loca. Ceterum rarae vrbes, quia rari portus, et omnis plaga austro atque africo exposita est. Nicaea tangit Alpes, tangit oppidum Deciatum, tangit Antipolis. Deinde Forum Iulii, Octauanorum colonia. Tunc post Athenopolin, et Olbiam, et Tauroin, et Citharisten est Lacydon, Massiliensium portus, et in eo ipsa Massilia. Haec a Phocaeis oriunda, et olim inter asperas posita, nunc vt pacatis, ita dissimillimis tamen vicina gentibus; mirum quam facile et tunc sedem alienam ceperit, et adhuc morem suum teneat. Inter eam et Rhodanum Maritima Auaticorum stagnum obsidet. Fossa Mariana partem eius amnis nauigabili alueo effundit: alioquin litus ignobile et Lapideus (vt vocant) campus; in quo Herculem contra Albiona et Bergion, Neptuni liberos, dimicantem cum tela defecissent, ab inuocato Ioue adiutum imbre lapidum ferunt. Credas pluisse, adeo multi passim et late iacent. Rhodanus non longe ab Istri Rhenique fontibus surgit. Deinde Lemanno lacu acceptus tenet impetum, seque per medium integer agens, quantus venit egreditur. Inde contra occidentem ablatus, aliquandiu Gallias dirimit. Post cursu in meridiem abducto, hac intrat, accessuque aliorum amnium iam grandis, et subinde grandior, inter Volcas et Cauaras emittitur. Vltra sunt stagna Volcarum, Ledus flumen, castellum Latera, Mesua

collis incinctus mari paene vndique: ac,niſi quod anguſto aggere continenti annectitur, inſula. Tum ex Gebennis demiſſus Arauris iuxta Agathan, ſecundum Baeterras Orbis fluit. Atax ex Pyrenaeo monte degreſſus, qua ſui fontis aquis venit, exiguus vadusque eſt, et ingentis alioquin aluei tenens, niſi vbi Narbonem attingit, nusquam nauigabilis: ſed cum hibernis intumuit imbribus, vsque eo ſolitus inſurgere, vt ſe ipſe non capiat. Lacus accipit eum Rubreſus nomine, ſpatioſus admodum, ſed qua mare admittit, tenuis aditu. Vltra eſt Leucata, litoris nomen, et Salſulae fons, non dulcibus, ſed ſalſioribus etiam quam marinae ſint, aquis defluens. Iuxta campus minuta arundine gracilique peruiridis, ceterum ſtagno ſubeunte ſuſpenſus. Id manifeſtat media pars eius, quae abſciſſa proximis, velut inſula natat,pellique ſe atque attrahi patitur. Quin et ex iis quae ad imum perfoſſa ſunt, ſuffuſum mare oſtenditur. Vnde Graiis noſtrisque etiam auctoribus, verine ignorantia, an prudentibus etiam mendacii libidine, viſum eſt tradere poſteris, in ea regione piſcem e terra penitus oriri, qui vbi ex alto huc vsque penetrauit, per ea foramina ictu capulantium interfectus extrahitur. Inde eſt ora Sordonum, et parua flumina Telis, et Tichis; vbi accreuere, perſaeua. Colonia Ruſcino, vicus Eliberri magnae quondam vrbis, et magnarum opum tenue veſtigium. Tum inter Pyrenaei promuntoria Portus Veneris inſignis fano, et Ceruaria locus, finis Galliae.

CAP. VI.
HISPANIAE ORA CITERIOR.

Pyrenaeus primo hinc in Britannicum procurrit oceanum; tum in terras fronte conuerſus, Hiſpaniam irrumpit, et minore eius parte ad dextram excluſa trahit perpetua latera continuus, donec per omnem prouinciam longo limite immiſſus, in ea litora, quae occidenti ſunt aduerſa, perueniat. Ipſa Hiſpania, niſi qua Gallias tangit, pelago vndique incincta eſt: vbi illis adhaeret, maxime anguſta, paulatim ſe in noſtrum et oceanum mare extendit: magisque et magis latior ad occidentem abit, ac fit ibi latiſſima, Viris, equis, ferro, plumbo, aere, argento auroque tam abundans, et adeo fertilis, vt ſicubi ob penuriam aquarum effoeta et ſui diſſimilis eſt, linum tamen aut ſpartum alat. Tribus autem eſt diſtincta nominibus, parsque eius Tarraconenſis, pars Baetica, pars luſitania vocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Baeticam Luſitaniamque contingens, mari latera obiicit noſtro, qua meridiem; qua ſeptentrionem ſpectat. Oceano. Illas fluuius Anas ſeparat, et ideo Baetica maria vtraque proſpicit; ad occidentem, Atlanticum; ad meridiem, noſtrum. Luſitania Oceano tantummodo obiecta eſt, ſed latere ad ſeptentriones, fronte ad occaſum. Vrbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimae fuerunt Pallantia et Numantia, nunc eſt Caeſaraugusta: in Luſitania Emerita: in Baetica Aſtigi, Hiſpal,

Corduba. At ſi litora legas, a Ceruaria proxima eſt rupes, quae in altum Pyrenaeum extrudit; Dein Ticer flumen ad Rhodam, Clodianum ad Emporias. Tum mons Iouis, cuius partem occidenti aduerſam, eminentia cautium, quod inter exigua ſpatia vt gradus ſubinde conſurgunt, Scalas Annibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua ſunt oppida, Blanda, Eluro, Baetullo, Barcino, Subur, Telobi: parua flumina, Baetullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barcinonis litore, inte Subin et Telobin maius. Tarraco vrbs eſt in his oris maritimarum opulentiſſima: Tulcis eam modicus amnis ſuper, ingens Iberus Dertoſam attingit. Inde ſe in terras pelagus inſinuat, et primum magno impetu admiſſum, mox in duos ſinus promuntorio, quod Ferrariam vocant, finditur: prior Sucronenſis dicitur, maior hic et magno ſatis ore pelagus accipiens, et quo magis penetratur, anguſtior, Saetabim, et Turium, et Sucronem non magna excipit flumina: vrbes complexus, et alias quidem, ſed notiſſimas Valentiam, et Saguntum illam fide et aerumnis inclitam. Sequens Illicitanus Alonem habet et Lucentiam, et vnde ei nomen eſt Illicen. Hic iam terrae magis in altum eunt, latioremque quam fuerat Hiſpaniam faciunt. Verum ab iis quae dicta ſunt, ad principia Baeticae, praeter Carthaginem, quam dux Poenorum Asdrubal condidit, nihil referendum eſt. In illis oris ignobilia ſunt oppida, et quorum mentio tantum ad ordinem facit. Virgi in ſinu quem Virgitanum

vocant,

vocant. Extra Abdera, Salambina, Ex, Maenoba, Malaca, Suel, Salduba, Lacippo, Barbesul. Aperit deinde angustissimum pelagus, et proxima inter se Europae atque Africae litora montes efficiunt, vt initio diximus, Columnae Herculis Abyla et Calpe: vterque quidem, sed Calpe magis, et paene totus in mare prominens. Is mirum in modum concauus, ab ea parte qua spectat occasum, medium fere latus aperit: atque inde ingressis totus admodum peruius, prope quantum patet specus. Sinus vltra est, in eoque Carteia (vt quidam putant) aliquando Tartessos, et quam transuecti ex Africa Phoenices habitant: atque vnde nos sumus, Tingentera. Tum Mellaria et Belo, et Besippo, vsque ad Iunonis promuntorium oram freti occupat. Illud iam in occidentem et Oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei, quod in Africa Ampelusiam esse dixeramus, aduersum, qua nostra maria sunt, finit Europen.

Cap. VII.

MEDITERRANEI MARIS INSVLAE.

Gades insula, quae egressis fretum obuia est, admonet ante reliquas dicere, quam in Oceani litora terrarumque circuitum, vt initio promisimus, oratio excedat. Paucae sunt in Maeotide, (inde enim videtur commodissimum incipere) neque omnes tamen incoluntur: nam nec pabula quidem large ferunt. Hac re habitantibus caro magnorum piscium sole siccata, et in

pollinem vsque contusa, pro farre est. Paucae et in Ponto. Leuce Borysthenis ostio obiecta, parva admodum, et quia ibi Achilles situs est, Achillea cognomine. Non longe a Colis Aria, quae Marti sacrata (vt fabulis traditur) tulit aues cum summa clade aduenientium, pennas quasi tela iaculatas. Sex sunt inter Istri ostia: ex his Peuce notissima et maxima. Thynias Mariandynorum finibus proxima, vrbem habet, quam, quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Bosporum duae paruae, paruoque distantes spatio, et aliquando creditae dictaeque concurrere, et Cyaneae vocantur et Symplegades. In Propontide tantum Proconnesos habitatur. Extra Hellespontum, earum, quae Asiaticis regionibus adiacent, clarissimae sunt, Tenedos, Sigeis aduersa litoribus, et quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expositae; quas quondam dici putauere Μακάρων, siue quod fortunati admodum caeli solique sunt, siue quod eas suo suorumque regno Macar occupauerat. In Troade Lesbos; et in ea quinque olim oppida, Antissa, Pyrrha, Eressos, Arisba, Mytilene. In Ionia Chios et Samos. In Caria Cos. In Lycia Rhodos. In illis singulae sunt iisdem nominibus vrbes. In Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialysos. Quae contra Tauri promuntorium importunae nauigantibus obiacent, Chelidoniae nominantur. In sinu, quem maximum Asia recipit prope media, Cypros ad ortum occasumque se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syrasque porri-

porrigitur ingens, vt quae aliquando nouem regna ceperit, et nunc aliquot vrbes ferat: quarum clarissimae Salamis et Paphos, et (quo primum ex mari Venerem egressam accolae affirmant) Palaepaphos. Arados etiam in Phoenice est parua, et quantum patet, tota oppidum: frequens tamen, quia etiam super aliena tecta sedem ponere licet. Parua et Canopos, Nili ostio, quod Canopicum vocant, obuia est. Menelai gubernator Canopus ibi forte moriens, nomen insulae, illa ostio dedit. Pharos Alexandriae nunc ponte coniungitur, olim (vt Homerico carmine proditum est) ab eisdem oris cursu diei totius abducta: et, si ita res fuit, videri potest coniectantibus in tantum mutatae causas Nilum praebuisse, dum limum subinde, et praecipue cum exundaret, litori annectens, auget terras, spatiumque augescentium in vicina vada promouet. In Africa contra maiorem Syrtim Euteletos: contra minoris promuntoria, Meninx et Cercinna: contra Carthaginis sinum, Tarichiae et Aegates, Romana clade memorabiles. Plures Europae litoribus sunt appositae. In Aegaeo mari prope Thraciam Thasos, Imbros, Samothrace, Scandile, Polyaegos, Sciathos, Halonesos; et, quam aliquando, omnibus qui mares erant caesis, tantum feminae tenuisse dicuntur, Atho monti Lemnos aduersa. Pagasaeus sinus Scyron prospicit, Cicynethon amplectitur. Euboea ad meridiem promuntorium Geraeston et Capharea, ad septentrionem Cenaeum extrudit, et nusquam lata,

duum millium ſpatium habet vbi arctiſſima eſt: ceterum longa, totique Boeotiae appoſita, anguſto freto diſtat a litore. Euripon vocant, rapidum mare, et alterno curſu ſepties die ac ſepties nocte fluctibus in vicem verſis, adeo immodice fluens, vt ventos etiam ac plena ventis nauigia fruſtretur. Aliquot in ea ſunt oppida, Iſtiaea, Eretria, Pyrrha, Neſos, Oechalia: verum opulentiſſimae Caryſtos et Chalcis. In Atthide Helene eſt, nota ſtupro Helenae, et Salamis excidio claſſis Perſicae notior. Circa Peloponneſon etiam nunc in Aegaeo Pityuſa, et Aegina Epidaurico litori proxima, Troezenio Calauria inter ignobiles alias leto Demoſthenis nobilis. In Myrtoo Cythera contra Malean, Oenuſa et Theganuſa contra Acritan. In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium: et inter non ignobiles, Vlyſſis nomine Ithaca maxime illuſtris. In Epiro Echinades, et Strophades, olim Plotae. Contra Ambracium ſinum Leucadia, et vicina Adriatico mari Corcyra. Hae Thracum Graiorumque terris obiacent. At interius Melos, Oliaros, Aegilia, Cothon, Ios, Thia, Thera, Gyaros, Hippuris, Donyſa, Cia, Icos, Chalcia, Icaria, Cinara, Niſyros, Lebynthos, Calymnia, Syme. Hae, quia diſperſae ſunt, Sporades. Ab eis Cythnos, Siphnos, Seriphos, Rhene, Paros, Syros, Tenos, Myconos, Naxos, Delos, Andros: quia in orbem iacent, Cyclades dictae ſunt. Super eas iam in medio mari, ingens et centrum quondam vrbibus habitata Crete, ad orientem promuntorium Samonium,

monium, ad occidentem Κριῦ μέτωπον immittit niſi maior eſſet, Cypri ſimilis: multis famigerata fabulis, aduentu Europae, Paſiphaes et Ariadnae amoribus, Minotauri feritate fatoque, Daedali operibus et fuga, Tali ſtatione atque morte: maxime tamen eo, quod ibi ſepulti Iouis paene clarum veſtigium ſepulcrum eſt, cui nomen eius inſculptum eſſe accolae oſtendunt. Vrbium notiſſimae, Gnoſos, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos, Holopyxos, Panacra, Cydonia, Marathuſa, Dictynna. Inter colles, quod ibi nutritum Iouem accepimus, fama Idaei montis excellit. Iuxta eſt *A*ſtypalaea, Naumachos, Zephyre, Chryſe, Gaudos, et quas Muſagoros numero tres, vno tamen vocabulo appellant: atque, vnde carpathio mari cognomen eſt, Carpathos. In Adria Apſoros, Dyſcelados, Apſyrtis, Iſſa, Pityia, Hydria, Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, Diomedia, Aeſtria, Salon, atque, vt Alexandriae, ita Brunduſio adiacens Pharos. *S*icilia (vt ferunt) aliquando continens, et agro Brutio annexa, poſt freto maris *S*iculi abſciſſa eſt. Id anguſtum et anceps alterno curſu modo in Thuſcum, modo in Ionium pelagus perfluit, atrox, ſaeuum, et *S*cyllae Charybdisque ſaeuis nominibus inclitum. *S*cylla ſaxum eſt, Charybdis mare, vtrumque noxium appulſis. Ipſa ingens et tribus promuntoriis in diuerſa procurrens, Graecae litterae imaginem, quae Delta dicitur, efficit. Pachynum vocatur, quod Graeciam ſpectat: Lilybaeum, quod in Africam; Peloris, quod in Italiam vergens *S*cyllae

Scyllae aduerſum eſt. Cauſa nominis, Pelorus gubernator ab Annibale ibidem conditus: quem idem vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti videbantur continua eſſe litora, et non peruium pelagus, proditum ſe arbitratus occiderat. Ab eo ad Pachynum ora, quae extenditur Ionium mare attingens, haec fert illuſtria, Meſſanam, Taurominium, Catinam, Megarida, Syracuſas, et in iis mirabilem Arethuſam. Fons eſt, in quo viſuntur iacta in Alpheum amnem, vt diximus, Peloponneſiaco litori infuſum: vnde ille creditur non ſe conſociare pelago, ſed ſubter maria terrasque depreſſus, huc agere alueum, atque hic ſe rurſus extollere. Inter Pachynum et Lilybaeum Acragas eſt, et Heraclea, et Thermae. Inter Lilybaeum et Pelorida Panormus et Himera. Interius vero Leontini, Centuripinum, et Hybla, aliaeque complures. Famam habet ob Ceretis templum Enna. Praecipui montium Eryx maxime memoratus ob delubrum Veneris ab Aenea conditum; et Aetna, quae Cyclopas olim tulit, nunc aſſiduis ignibus flagrat. De amnibus Himera referendus, quia in media admodum ortus, in diverſa decurrit, ſcindensque eam vtrinque, alio ore in Libycum, alio in Thuſcum mare deuenit. Circa Siciliam in Siculo freto eſt Aeaee, quam Calypſo habitaſſe dicitur; Africam verſus Gaulos, Melita, Coſura; propius Italiam Galata, et illae ſeptem, quas Aeoli appellant, Oſteodes, Lipara, Heraclea, Didyme, Phoenicuſa, ac ſicut Aetna

perpe-

perpetuo flagrantes igne Hiera et Strongyle. Sed *P*ithecuſa, Leucothea, *A*enaria, Sinonia, Capreae, *P*rochyta, *P*ontiae, *P*andateria, *P*hitonia, *P*almaria, Italico lateri, citra Tiberina Oſtia obiacent. Vltra aliquot ſunt paruae, Dianium, Igilium, Carbania, Vrgo, Ilua, Capraria. Duae grandes, fretoque diuiſae Corſica et Sardinia, quarum Corſica Etruſco litori propior, intra latera tenuis et longa, praeterquam vbi Aleria et Mariana coloniae ſunt, a Barbaris colitur. Sardinia Africum pelagus attingens, niſi quod in occidentem quam in orientem anguſtius ſpectat, par et quadrata vndique, et nusquam non aliquando ſpatioſior quam vbi latiſſima eſt Corſica. Ceterum fertilis, et ſoli quam caeli melioris: atque vt fecunda, ita paene peſtilens. In ea antiquiſſimi populorum ſunt Ilienſes. Vrbium antiquiſſimae Calaris et Sulci. *A*t in Gallia, quas referre conveniat, ſolae ſunt Stoechades, ab ora Ligurum ad Maſſiliam vsque diſperſae. Baleares in Hiſpania contra Tarraconenſia litora ſitae, non longe inter ſe diſtant, et ex ſpatio ſuo cognominibus acceptis, maiores, minoresque perhibentur. Caſtella ſunt in minoribus, Iamno et Mago: in maioribus, *P*alma et *P*ollentia coloniae. Ebuſos e regione promuntorii, quod in Sucronenſi ſinu Ferrariam vocant, eodem nomine vrbem habet, frumentis tantummodo fecunda, at alia largior, et omnium animalium, quae nocent, adeo expers, vt nec ea quidem, quae de agreſtibus mitia fiunt, aut generet, aut, ſi inuecta ſunt, ſuſtineat.

Contra

Contra est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quod cum scateat multo ac malefico genere serpentum, et sit ideo inhabitabilis, tamen ingressis eam, intra id spatium, quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie rata est, iisdem illis serpentibus, qui solent obuios appetere, adspectum eius pulueris, aliud velut virus procul et cum pauore fugientibus.

LIBER III.

Cap. I.

HISPANIAE ORA EXTERIOR.

Dicta est ora nostri maris: dictae insulae, quas amplectitur: restat ille circuitus, quem (vt initio diximus) cingit Oceanus, ingens infinitumque pelagus, et magnis aestibus concitum (ita enim motus eius appellant) modo inundat campos, modo late nudat ac refugit, non alio alioque in vicem, neque alternis accessibus nunc in hos, nunc in illos toto impetu versum: sed vbi in omnia litora, quamuis diuersa, terrarum insularumque ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, et in semet ipsum redit, tanta vi semper immissum, vt vasta etiam flumina retroagat, et aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Neque adhuc satis cognitum est, anhelitu ne suo id mundus efficiat, retractamque cum spiritu regerat vndam vndique, si (vt doctioribus placet) vnum animal est: an sint depressi aliqui specus, quo reciprocata

cata maria residant, atque inde se rursus exuberantia attollant: an luna causas tantis meatibus praebeat. *Ad* ortus certe eius occasusque variantur: neque eodem assidue tempore, sed vt illa surgit ac demergitur, ita recedere atque adventare comperimus. Huc egressos, sequentesque ea, quae exeuntibus dextra sunt, aequor *At*lanticum et ora Baeticae frontis excipit, quae, nisi quod semel iterumque paululum in semet abducitur, vsque ad flumen Anam paene recta est. Turduli et Bastuli habitant. In proximo sinu portus est, quem Gaditanum, et lucus, quem Oleastrum appellant. Tum castellum Ebora in litore, et procul a litore Asta colonia: extra Iunonis ara templumque est. In ipso mari munimentum Caepionis, scopulo magis quam insulae impositum. Baetis ex Tarraconensi regione demissus, per hanc fere mediam diu, sicut nascitur, vno amne decurrit: post vbi non longe a mari grandem lacum facit, quasi ex vno fonte geminus exoritur: quantusque simplici alueo venerat, tantus singulis effluit. Tum sinus alter vsque ad finem prouinciae inflectitur, eumque parva oppida, Olintigi, Onoba, Laepa, contingunt. *At* Lusitania trans *A*nam, qua mare *A*tlanticum spectat, primum ingenti impetu in altum abit, deinde resistit, ac se magis etiam quam Baetica abducit: qua prominet, bis in semet recepto mari, in tria promuntoria dispergitur. Anae proximum, quia lata sede procurrens, paulatim se ac sua latera fastigat, Cuneus ager dicitur: sequens,

Sacrum

Sacrum vocant: Magnum, quod vlterius eſt. In Cuneo ſunt, Mirtyli, Balſa Oſſonoba. In Sacro Lacobriga, et Portus Annibalis. In Magno Ebora. Sinus interſunt: et eſt in proximo Salàcia; in altero, Vlyſſippo, et Tagi oſtium, amnis aurum gemmasque generantis. Ab iis promuntoriis in illam partem, quae receſſit, ingens flexus aperitur, in eoque ſunt Turduli veteres, Turdulorumque oppida: amnes autem, Monda in medium fere vltimi promuntorii latus effluens, et radices eiusdem adluens Durius. Frons illa aliquandiu rectam ripam habet: deinde modico flexu accepto, mox paululum eminet tum reducta iterum, iterumque recto margine iacens, ad promuntorium, quod Celticum vocamus, extenditur. Totam Celtici colunt. ſed a Durio ad Flexum Grouii: fluuntque per eos, Auo, Celadus, Nebis, Minius, et cui Obliuionis cognomen eſt Limia. Flexus ipſe Lambriacam vrbem amplexus, recipit fluuios Laeron et Vllam. Partem, quae prominet, Praeſamarci habitant, perque eos Tamaris et Sars, flumina non longe orta decurrunt; Tamaris ſecundum Ebora portum; Sars, iuxta turrem *A*ugusti titulo memorabilem. Cetera ſuper Tamarici Neriique incolunt in eo tractu vltimi. Hactenus enim ad occidentem verſa litora pertinent; deinde ad ſeptentriones toto latere terra conuertitur a Celtico promuntorio ad Scythicum vsque. Perpetua eius ora, niſi vbi modici receſſus ac parua promuntoria ſunt, ad Cantabros paene recta eſt. In ea primum

mum

mum Artabri ſunt, etiamnum Celticae gentis; deinde Aſtures. In Artabris ſinus ore anguſto admixtum mare non anguſto ambitu excipiens, Abobricam vrbem et quatuor amnium oſtia incingit. Duo, etiam inter accolentes, ignobilia ſunt: per alia duo Mearus exit, et Iuia. In Aſturum litore Noega eſt oppidum: et tres arae, quas Seſtianas vocant, in peninſula ſedent, et ſunt Auguſti nomine ſacrae, illuſtrantque terras ante ignobiles. At ab eo flumine, quod Saliam vocant, incipiunt orae paulatim recedere, et latae adhuc Hiſpaniae magis magisque ſpatia contrahere, iisque adeo ſemet et terras anguſtantibus, vt earum ſpatium inter duo maria dimidio minus ſit quà Galliam tangunt, quam vbi ad occidentem litus exporrigunt. Tractum Cantabri et Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi amnesque ſunt, ſed quorum nomina noſtro ore concipi nequeant. Per eosdem et Salenos Saurium, per Autrigones et Origeuiones quosdam Neſua deſcendit: Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Iturissam et Eaſonem Magrada. Varduli vna gens, hinc ad Pyrenaei iugi promuntorium pertinens, claudit Hiſpanias.

CAP. II.
GALLIAE ORA EXTERIOR.

Sequitur Galliae latus alterum, cuius ora primo nihil progreſſa in altum, mox tantundem paene in pelagus excedens, quantum retro Hiſpania abſceſſerat, Cantabricis fit aduerſa terris, et

grandi circuitu amflexa, ad occidentem litus advertit. Tunc ad ſeptentriones conuerſa, iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra eſt frumenti praecipue et pabuli ferax, et amoena lucis immanibus. Quicquid ex ſatis, frigoris impatiens eſt. Ager et vbique alit, et ſalubris, et noxio genere animalium minime frequens. Gentes ſuperbae, ſuperſtitioſae, aliquando etiam immanes adeo, vt hominem optimam et gratiſſimam Diis victimam caederent. Manent veſtigia feritatis iam abolitae, atque vt ab vltimis caedibus temperant, ita nihilominus vbi deuotos altaribus admouere, delibant. Habent tamen et facundiam ſuam, magiſtrosque ſapientiae Druidas, Hi terrae mundique magnitudinem et formam, motus caeli ac ſiderum, ac quid Dii velint, ſcire profitentur. Docent multa nobiliſſimos gentis clam et diu vicenis annis in ſpecu, aut in abditis ſaltibus. Vnum ex iis, quae praecipiunt, in vulgus effluxit, videlicet vt forent ad bella meliores, aeternas eſſe animas, vitamque alteram ad manes. Itaque cum mortuis cremant ac defodiunt apta viuentibus olim. Negotiorum ratio etiam et exactio crediti deferebatur ad inferos: erantque qui ſe in rogos ſuorum, velut vna victuri, libenter immitterent. Regio, quam incolunt, omnis Comata Gallia. Populorum tria ſumma nomina ſunt, terminanturque fluuiis ingentibus. Nam a Pyrenaeo ad Garumnam, Aquitani: ab eo ad Sequanam, Celtae: inde ad Rhenum pertinent

tinent

tinent Belgae. Aquitanorum clariſſimi ſunt, Auſci: Celtarum, Aedui: Belgarum, Treueri: vrbesque opulentiſſimae, in Treueris Auguſta, in Aeduis Auguſtodunum, in Auſcis Climberrum. Garumna ex Pyrenaeo monte delapſus, niſi cum hiberno imbre aut ſolutis niuibus intumuit, diu vadoſus et vix nauigabilis fertur. At vbi obuius Oceani exaeſtuantis acceſſibus adauctus eſt, iisdemque retro remeantibus ſuas illiusque aquas agit, aliquantum plenior, et quanto magis procedit, eo latior fit: ad poſtremum magni freti ſimilis; nec maiora tantum nauigia tolerat, verum etiam more pelagi ſaeuientis exſurgens, iactat nauigantes atrociter, vtique ſi alio ventus, alio vnda praecipitat. In eo eſt inſula Antros nomine, quam pendere et attolli aquis increſcentibus ideo incolae exiſtimant, quia cum videantur editi ora quîs obiacet; vbi ſe fluctus implevit, illa operit, haec vt prius tantum ambitur: et quod ea, quibus ante ripae collesque ne cernerentur obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore perſpicua ſunt. A Garumnae exitu latus illud incipit terrae procurrentis in pelagus, et ora Cantabricis aduerſa litoribus, aliis populis media eius habitantibus, ab Santonis ad Oſiſmios vsque deflexa. Ab illis enim iterum ad ſeptentriones frons litorum reſpicit, pertinetque ad vltimos Gallicarum gentium Morinos, nec portu, quem Geſoriacum vocant, quicquam habet notius. Rhenus ab Alpibus decidens, prope a capite duos lacus efficit, Venetum et Acronium.

Mox diu solidus, et certo alueo lapsus, haud procul a mari huc et illuc dispergitur, sed ad sinistrum amnis etiam tum et donec effluat Rhenus, ad dextram primo angustus et sui similis, post ripis longe et late recedentibus, iam non amnis sed ingens lacus, vbi campos impleuit, Fleuo dicitur: eiusdemque nominis insulam amplexus, fit iterum arctior iterumque fluuius emittitur.

Cap. III.

GERMANIA.

Germania hinc ripis eius usque ad Alpes, a meridie ipsis Alpibus, ab oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua septentrionem spectat, oceanico litore obducta est. Qui habitant, immanes sunt animis atque corporibus, et ad insitam feritatem vaste vtraque exercent, bellando animos, corpora adsuetudine laborum. Maximo frigore nudi agunt, antequam puberes sint: et longissima apud eos pueritia est. Viri sagis velantur, aut libris arborum, quamuis saeua hieme. Nandi non patientia tantum illis, studium etiam est. Bella cum finitimis gerunt, caussas eorum ex libidine arcessunt: neque imperitandi prolatandique quae possident, (nam ne illa quidem enixe colunt) sed vt circa ipsos quae iacent vasta sint. Ius in viribus habent, adeo vt ne latrocinii quidem pudeat, tantum hospitibus boni, mitesque supplicibus. Victu ita asperi incultique, vt cruda etiam carne vescantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipsis pecudum ferarumque

que

que coriis manibus pedibusque ſubigendo renovarunt. Terra ipſa multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, et magna ex parte ſiluis ac paludibus inuia. Paludum, Sueſia, Eſtia, et Melſiagum, maximae. Siluarum, Hercynia, et aliquot ſunt quae nomen habent: ſed illa dierum ſexaginta iter occupans, vt maior aliis, ita et notior. Montium altiſſimi Taunus et Rhetico: niſi quorum nomina vix eſt eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium, Danubius et Rhodanus; in Rhenum, Moenis et Lupia: in Oceanum, Amiſius, Viſurgis et Albis clariſſimi. Super Albin Codanus ingens ſinus magnis paruisque inſulis refertus eſt. Hac re mare, quod gremio litorum accipitur, nusquam late patet, nec vsquam mari ſimile; verum aquis paſſim interfluentibus ac ſaepe transgreſſis, vagum atque diffuſum facie amnium ſpargitur: qua litora attingit, ripis contentum inſularum non longe diſtantibus, et vbique paene tantundem, vt anguſtum et par freto, curuansque ſubinde ſe, longo ſupercilio inflexum eſt. In eo ſunt Cimbri et Teutoni: vltra, vltimi Germaniae Hermones.

Cap. IV.
SARMATIA.

Sarmatia intus quam ad mare latior, ab iis quae ſequuntur, Viſula amne diſcreta, qua retro abit vsque ad Iſtrum flumen immittitur. Gens habitu armisque Parthicae proxima: verum vt caeli aſperioris, ita ingenii. Non ſe vrbibus tenet,

et ne ſtatis quidem ſedibus. Vt inuitauere pabula, vt cedens et ſequens hoſtis exigit, ita res opesque ſecum trahens, ſemper caſtra habitat: bellatrix libera, indomita, et vsque eo immanis atque atrox, vt feminae etiam cum viris bella ineant. Atque vt habiles ſint, natis ſtatim dextra aduritur mamma. Inde expedita in ictus manus quae exeritur, virile fit pectus. Arcus tendere, equitare, venari, puellaria penſa ſunt: ferire hoſtem, adultarum ſtipendium eſt: adeo vt non percuſſiſſe, pro flagitio habeatur, ſitque eis poenae virginitas.

Cap. V.
SCYTHIA.

Inde Aſiae confinia, niſi vbi perpetuae niues ſedent et intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt, fere omnes etiam in vnum Belcae appellati. In Aſiatico litore primi Hyperborei ſuper Aquilonem Rhipaeosque montes ſub ipſo ſiderum cardine iacent: vbi ſol non quotidie, vt nobis, ſed primum verno aequinoctio exortus, autumnali demum occidit: et ideo ſex menſibus dies, et totidem aliis nox vsque continua eſt. Terra anguſta, aprica, per ſe fertilis. Cultores iuſtiſſimi, et diutius quam ulli mortalium et beatius viuunt. Quippe feſto ſemper otio laeti non bella nouere, non iurgia: ſacris operati, maxime Apollinis: quorum primitias Delon miſiſſe initio per virgines ſuas, deinde per populos, ſubinde tradentes vlterioribus, moremque quamdiu, et donec vitio gentium temeratus eſt, ſeruaſſe referentur. Habitant lucos ſiluasque, et vbi eos viuendi

ſatie-

satietas magis quam taedium cepit, hilares redimiti sertis semet ipsi in pelagus ex certa rupe praecipites dant. Id eis funus eximium est. Mare Caspium vt angusto, ita longo etiam freto primum terras, quasi fluuius, irrumpit: atque vbi recto alueo influxit, in tres sinus diffunditur; contra os ipsum in Hyrcanum, ad sinistram in Scythicum, ad dextram in eum, quem proprie et totius nomine Caspium appellant. Omne atrox, saeuum, sine portubus, procellis vndique expositum; ac belluis magis quam cetera refertum, et ideo minus nauigabile. *A*d introeüntium dextram Scythae Nomades freti litoribus insident. Intus sunt ad Caspium sinum Caspii, et *A*mazones, sed quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanum Albani, et Moschi, et Hyrcani: in Scythico Amardi et Paesicae, et iam ad fretum Derbices. Multi in eo sinu magni paruique amnes fluunt: sed qui famam habent, ex Cerauniis montibus vno alueo descendit, duobus exit in Caspium Rha. *A*raxes Tauri latere demissus, quoad campos Armeniae secat, labitur placidus et silens, neque in vtram partem eat, quamquam intuearis, manifestus: cum in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus pressus, et quanto angustior, tanto magis pernix, frangit se subinde ad opposita cautium. Atque ob id ingenti cum murmure sonansque deuoluitur adeo citus, vt qua ex praecipiti in subiecta casurus est, non declinet statim vndam, sed vltra quam canalem habet, euehat, plus iugeri spatio sublimis et aquis pendentibus semet ipse sine alueo ferens:

deinde vbi incuruus arcuatoque amne deſcendit, fit tranquillus, iterumque per campos tacitus et vix fluens in id litus elabitur. Cyrus et Cambyſes ex radicibus Coraxici montis vicinis fontibus editi, et in diuerſa abeunt, perque Iberas et Hyrcanos diu et multum diſtantibus alueis defluunt: poſt non longe a mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum ſinum vno ore perueniunt. Iaxartes et Oxos per deſerta Scythiae ex Sogdianorum regionibus in Scythicum exeunt; ille ſuo fonte grandis, hic incurſu aliorum grandior, et aliquandiu ad occaſum ab oriente currens, iuxta Dahas primum inflectitur: curſuque ad ſeptentrionem conuerſo, inter Amardos et Paeſicas os aperit. Siluae aliaque dira animalia, verum et tigres ferunt, vtique Hyrcania. Saeuum ferarum genus, et vsque eo pernix, vt illis longe quoque progreſſum equitem conſequi, nec tantum ſemel, ſed aliquoties etiam curſu vnde ceperit ſubinde repetito, ſolitum et facile ſit. Cauſa ex eo eſt, quod vbi ille interceptos earum catulos citus coepit auehere, rabiem appropinquantium fruſtraturus, aſtu vnum de pluribus omiſit; hae proiectum excipiunt, et ad cubilia ſua referunt: rurſumque et ſaepius remeant, atque idem efficiunt, donec ad frequentiora, quam adire audeant, profugus raptor euadat. Vltra Caſpium ſinum quidnam eſſet, ambiguum aliquandiu fuit: idemne Oceanus, an tellus infeſta frigoribus, ſine ambitu ac ſine fine proiecta. Sed praeter Phyſicos Homerumque, qui vniuerſum orbem mari circum-

circumfuſum eſſe dixerunt, Cornelius Nepos, vt recentior auctor, ita certior; teſtem autem rei Q. Metellum Celerem adiicit, eumque ita retuliſſe commemorat: cum Galliis Proconſul praeeſſet, Indos quosdam a rege Baetorum dono ſibi datos; vnde in eas terras deueniſſent requirendo, cognoſſe vi tempeſtatum ex indicis aequoribus abreptos, emenſosque quae intererant, tandem in Germaniae litora exiiſſe. Reſtat ergo pelagus; ſed reliqua lateris eiusdem aſſiduo gelu durantur, et ideo deſerta ſunt.

CAP. VI.

HISPANIAE EXTERIORIS ET SEPTENTRIONALIS OCEANI INSVLAE.

His oris, quas angulo Baeticae huc vsque perſtrinximus, multae ignobiles inſulae et ſine nominibus etiam adiacent: ſed earum, quas praeterire non libeat, Gades fretum attingit, eaque a continenti anguſto ſpatio, et veluti flumine, abſciſſa, qua terris propior eſt, paene rectam ripam agit. qua Oceanum ſpectat, duobus promuntoriis euecta in altum, medium litus abducit, et fert in altero cornu eiusdem nominis vrbem opulentam, in alterno templum Aegyptii Herculis, conditoribus, religione, vetuſtate, opibus illuſtre Tyrii condidere: cur ſanctum ſit, oſſa eius ibi ſita efficiunt: annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempeſtate principia ſunt: opes tempus aluit. In Luſitania Erythia, quam Geryone ha-

bitatam accepimus, aliaeque ſine certis nominibus: adeo agri fertiles, vt cum ſemel ſata frumenta ſint, ſubinde recidiuis ſeminibus ſegetem nouantibus, ſeptem minimum, interim plures etiam meſſes ferant. In Celticis aliquot ſunt, quas, quia plumbo abundant, vno omnes nomine Caſſideridas appellant. Sena in Britannico mari Oſismicis aduerſa litoribus, Gallici numinis oraculo inſignis eſt: cuius antiſtites, perpetua virginitate ſanctae, numero nouem eſſe traduntur: Barrigenas vocant, putantque ingeniis ſingularibus praeditas, maria ac ventos concitare carminibus, ſeque in quae velint animalia vertere, ſanare quae apud alios inſanabilia ſunt, ſcire ventura et praedicare: ſed non niſi deditas nauigantibus, et in id tantum vt ſe conſulerent profectis. Britannia qualis ſit, qualesque progeneret, mox certiora et magis explorata dicentur. Quippe tamdiu clauſam aperit ecce Principum maximus, nec indomitarum modo ante ſe, verum ignotarum quoque gentium victor, qui propriarum rerum fidem vt bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Ceterum, vt adhuc habuimus, inter ſeptentrionem occidentemque proiecta, grandi angulo Rheni oſtia proſpicit, deinde obliqua retro latera abſtrahit, altero Galliam, altero Germaniam ſpectans: tum rurſus perpetuo margine directi litoris ab tergo abducta, iterum ſe in diuerſos angulos cuneat triquetra; et Siciliae maxime ſimilis, plana, ingens, fecunda, verum iis, quae pecora quam homines benignius alant.

alant. Fert nemora, lacus ac praegrandia flumina alternis motibus modo in pelagus, modo retro fluentia, et quaedam gemmas margaritasque generantia. Fert populos regesque populorum: sed sunt inculti omnes, atque vt longius a continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpora infecti. Caussas autem et bella contrahunt, ac se frequenter in vicem infestant, maxime imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi quae possident. Dimicant non equitatu modo aut pedite, verum et bigis et curribus, Gallice armati: couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur. Supra Britanniam Iuuerna est, paene par spatio, sed vtrinque aequali tractu litorum oblonga, caeli ad maturanda semina iniqui: verum adeo luxuriosa herbis non laetis modo sed etiam dulcibus, vt se exigua parte diei pecora impleant, et nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. Cultores eius inconditi sunt, et omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orcades angustis inter se ductae spatiis. Septem Aemodae. Contra Germaniam vectae, in illo sinu quem Codanum diximus, sex. Ex iis Scandinouia, quam adhuc Teutoni tenent, vt magnitudine alias, ita fecunditate antestat. Quae Sarmatis aduersa sunt, ob alternos accessus recessusque pelagi, et quod spatia, queis distant, modo operiuntur vndis, modo nuda sunt, alias insulae videntur, alias vna et continens terra. In his esse Oaeonas, qui ouis

auium

auium paluſtrium et auenis tantum alantur: eſſe equinis pedibus Hippopodas, et Panotos, quibus magnae aures, et ab ambiendum corpus omne patulae, nudis alioqui pro veſte ſint, praeterquam quod fabulis traditur, auctores etiam quos ſequi non pigeat, inuenio. Thule Belcarum litori oppoſita eſt, Graiis et noſtris celebrata carminibus. In ea quod ibi ſol *haut* longe occaſurus exſurgit, breues utique noctes ſunt, ſed per hiemem ſicut alicubi obſcurae, aeſtate lucide, quod per id tempus iam ſe altius euehens, quamquam ipſe non cernatur, vicino tamen ſplendore proxima illuſtrat: per ſolſtitium vero nullae, quod tum iam manifeſtior non fulgorem modo, ſed ſui quoque partem maximam oſtentat. Talca in Caſpio mari ſine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: ſed vicini populi quae gignuntur attingere, nefas et pro ſacrilegio habent, Diis paratà exiſtimantes, Diisque ſeruanda. Aliquot et illis oris, quas deſertas diximus, aepue deſertae adiacent, quas ſine propriis nominibus Scythicas vocant.

Cap. VII.

OCEANVS EOVS ET INDIA.

Ab iis in Eoum mare curſus inflectitur, inque oram terrae ſpectantis orientem. Pertinet haec a Scythico promuntorio ad Colida. Prima omnis inuia: deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythae ſunt Androphagi et Sacae, diſtincti regione, quia feris ſcatet, inhabitabili.

bili. Vaſta deinde iterum loca belluae infeſtant, vsque ad montem mari imminentem, nomine Tabin. Longe ab eo Taurus attollitur. Seres interſunt, genus plenum iuſtitiae, ex commercio, quod rebus in ſolitudine relictis abſens peragit, notiſſimum. India non Eoo tantum appoſita pelago, ſed et ei quod ad meridiem ſpectans Indicum diximus, et hinc Tauri iugis, ab occidente Indo finita, tantum ſpatium litoris occupat, quandum per quadraginta dies noctesque velificantibus curſus eſt: ita multum a noſtris abducta regionibus, vt in aliqua parte eius neuter ſeptentrio appareat, aliterque quam in aliis oris, vmbrae rerum ad meridiem iaceant. Ceterum fertilis, et vario genere hominum aliorumque animalium ſcatet. Alit formicas non minus maximas canibus: quas more gryphorum aurum penitus egeſtum cum ſumma pernicie attingentium cuſtodire commemorant. Immanes et ſerpentes vt qui elephantos morſu atque ambitu corporis conficiant. Tam pinguis alicubi et tam feracis ſoli, vt in ea mella frondibus defluant, lanas ſiluae ferant, arundinum fiſſa internodia, veluti nauia, binos et quaedam ternos etiam vehant. Cultorum habitus moresque diſſimiles. Lino alii veſtiuntur, aut lanis quas diximus, alii ferarum auiumque pellibus: pars nudi agunt, pars tantum obſcena velati. Alii humiles paruique, alii ita proceri et corpore ingentes, vt elephantis etiam, et ibi maximis, ſicut nos equis, facile atque habiliter vtantur. Quidam nullum

animal

animal occidere, nulla carne veſci optimum exiſtimant. Quosdam tantum piſces alunt. Quidam proximos parentesque, priusquam annis aut aegritudine in maciem eant, velut hoſtias caedunt: caeſorumque viſceribus epulari fas et maxime pium eſt. At vbi ſenectus aut morbus inceſſit, procul a ceteris abeunt, mortemque in ſolitudine nihil anxii exſpectant. Prudentiores et quibus ars ſtudiumque ſapientiae contingit, non exſpectant eam, ſed ingerendo ſemet ignibus, laeti et cum gloria arceſſunt. Vrbium, quas incolunt (ſunt autem plurimae) Nyſa eſt clariſſima et maxima: montium Meros, Ioui ſacer. Famam hinc praecipuam habent, quod in illa genitum, in huius ſpecu Liberum patrem arbitrantur eſſe nutritum: vnde Graecis auctoribus, vt femori Iouis inſutum dicerent, aut materia ingeſſit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangen Palibotri, a Gange ad Colida (niſi vbi magis quam vt habitetur exaeſtuat) atrae gentes, et quodammodo Aethiopes. A Colide ad Cudum recta ſunt litora, nudique populi, et marinis opibus affatim dites. Tamos promuntorium eſt quod Taurus attolit. Colis alterius partis angulus, initiumque lateris ad meridiem verſi Ganges et Indus amnes. Ille multis fontibus in Hemodo Indiae monte conceptus, ſimul vnum alueum fecit, fit omnium maximus, et alicubi latius, quando anguſtiſſime fluit, decem millia paſſuum patens, in ſeptem ora diſpergitur. Indus ex monte Paropamiſo exortus, et alia quidem flumina admittit:

mittit; ſed clariſſima, Cophena, Aceſinem, Hydaſpem: conceptamque pluribus alueis vndam lato ſpatio trahit. Hinc paene Gangen magnitudine exaequat. Poſt vbi aliquot ſaepe magnis flexibus cinxit iugum, ingens iterum, rectus ſolidusque deſcendit: donec ad laeuam dextramque ſe diducens duobus oſtiis longe diſtantibus exeat. Ad Tamum inſula eſt Chryſe, ad Gangen Argyre: altera aurei ſoli (ita veteres tradidere) altera argentei; atque ita, vt maxime videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula eſt. Taprobane, aut grandis admodum inſula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: ſed quia habitatur, nec quisquam circummeaſſe traditur, prope verum eſt. Contra Indi oſtia, illa ſunt quae vocant Solis, adeo inhabitabilia vt ingreſſos vis circumfuſi aëris exanimet confeſtim; et inter ipſa oſtia Patalene. Regio ob aeſtus intolerabilis, alicubi cultoribus egens, inde ad principia Rubri maris pertinet. Ipſa inuia atque deſerta; humus cineri magis fit quam pulueri ſimilis, ideoque per eam rara et non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem et Aruſacem notiſſima accepimus.

Cap. VIII.

MARE RVBRVM AC VTERQVE HVIVS SINVS PERSICVS ET ARABICVS.

Rubrum mare Graeci, ſiue quia eius coloris eſt ſiue quia ibi Erythras regnauit, Ἐρυθρὰν

θάλασ-

θάλατταν appellant: procelloſum, aſperum, profundum, et magnorum animalium magis quam cetera capax. Primo recedentes oras aequabiliter impellit: et vt non intret interius, aliquantum patens ſinus arcuat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit; duosque iterum ſinus aperit. Perſicus vocatur dictis regionibus propior; Arabicus vlterior. Perſicus, qua mare accipit, vtrinque rectis lateribus grande oſtium quaſi ceruice complectitur; deinde terris in omnem partem vaſte et aequa portione cedentibus, magno litorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici et os arctius et latitudo minor eſt, maior aliquanto receſſus, et multo magis longa latera. Init penitus, introrſusque, dum Aegyptum paene et montem Arabiae Caſium attingit, quodam faſtigio minus ac minus latus, et quo magis penetrat anguſtior. Ab iis, quae diximus, ad ſinum Perſicum (niſi vbi Chelonophagi morantur) deſerta ſunt. In ipſo Carmani nauigantium dextra poſiti, ſine veſte ac fruge, ſine pecore ac ſedibus, piſcium cute ſe velant, carne veſcuntur, praeter capita toto corpore hirſuti. Interiora Gedroſi, dehinc Perſae habitant. Sabis per Carmanos, ſub Paſargadis Coros effluvnt. In parte, quae pelagi oſtio aduerſa eſt, Babyloniorum fines Chaldaeorumque ſunt, et duo clari amnes, Tigris Perſidi propior vlterior Euphrates. Tigris vt natus eſt, ita deſcendens vsque in litora permeat: Euphrates, immani ore aperto, non exit tantum vnde oritur, ſed et vaſte quo-

quoque decidit. Nec ſecat continuo agros, ſed late diffuſus in ſtagna, diuque ſedentibus aquis et ſine alueo patulis piger, poſt vbi marginem rupit, vere fluuius eſt, acceptisque ripis celer et fremens, per Armenios et Cappadocas occidentem petit; ni Taurus obſtet, in noſtra maria venturus. Inde ad meridiem auertitur, et primum Syros, tum Arabas ingreſſus, non perdurat in pelagus, verum ingens modo et nauigabilis, inde tenuis riuus, deſpectus emoritur, et nuſquam manifeſto exitu effluit, vt alii amnes, ſed deficit. Alterum latus ambit plaga, quae inter vtrumque pelagus excurrit. Arabia dicitur, cognomen Eudaemon, anguſta, verum cinnami et thuris aliorumque odorum maxime ferax. Maiorem Sabaei tenent partem, oſtio proximam et Carmanis contrariam Macae. Frontem, quae inter oſtia oſtenditur, ſiluae cauteſque exaſperant. Aliquot ſunt in medio inſulae ſitae. Ogyris, quod in ea Erythrae regis monumentum eſt, magis clara quam ceterae. Alterum ſinum vndique Arabes incingunt. Ab ea parte, quae introëuntibus dextra eſt, vrbes ſunt, Canae, et Arabia, et Gandamus: in altera ab intimo angulo prima, Berenice, inter Heroopoliticum et Strobilum. Deinde inter promuntorium Aënnum et Coloba, Philoteris et Ptolemais. Vltra Arſinoë, et alia Berenice. Tum ſilua quae hebenum odoreſque generat, et manu factus amnis, ideoque referendus, quod ex Nili alueo dioryge adductus. Extra ſinum, verumtamen in flexu etiamnum mo-

dico Rubri maris, pars beſtiis infeſta, ideoque deſerta eſt: partem Panchaei habitant, quos ex facto, quia ſerpentibus veſcuntur, Ophiophagos vocant. Fuere interius Pygmaei, minutum genus, et quod pro ſatis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa ſerpentum genera. De ſerpentibus memorandi maxime, quos paruos admodum, et veneni praeſentis, certo anni tempore ex limo concretarum paludum emergere, in magno examine volantes Aegyptum tendere, atque in ipſo introitu finium, ab auibus, quas Ibidas appellant, adverſo agmine excipi pugnaque confici traditum eſt. De volucribus praecipue referenda Phoenix, ſemper vnica. Non enim coitu concipitur, partuue generatur: ſed vbi quingentorum annorum aeuo perpetua durauit, ſuper exaggeratam variis odoribus ſtruem ſibi ipſa incubat, ſoluiturque: deinde putre ſcentium membrorum tabe concreſcens, ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus enaſcitur. Cum adoleuit, oſſa priſtini corporis incluſa myrrha Aegyptum exportat, atque in vrbem, quam Solis appellant, fragrantibus archio buſtis inferens ſeſe memorando funere conſecrat. Ipſum promuntorium, quo id mare clauditur, a Cerauniis ſaltibus inuium eſt.

Cap. VIIII.

AETHIOPIA.

Aethiopes vltra. Sedem Meroën habent terram, quam Nilus primo ambitu amplexus inſulam

insulam facit. Pars, quia vitae spatium dimidio fere quam nos longius agunt, Macrobii: pars, quia ex Aegypto aduenere, dicti Automoloe pulchri forma, aequi corporis, parumque venerati opes, aliis veluti optimarum virtutum. In illis mos est, cui potissimum pareant, specie ac viribus legere. Apud hos plus auri quam aeris est: ideo quod minus est, pretiosius censent. Aere exornantur, auro vincula fontium fabricant. Est locus apparatis epulis semper refertus; et quia vt libet vesci volentibus licet, ἡλίου τράπεζαν appellant; et quae passim apposita sunt, affirmant innasci subinde diuinitus. Est lacus quo perfusa corpora quasi vncta pernitent. Bibitur idem; adeo est liquidus, et ad sustinenda quae incidunt, aut immittuntur, infirmus, vt folia etiam proximis decisa frontibus, non innatantia ferat, sed pessum penitus accipiat. Sunt et saeuissimae ferae omni colore varii Lycaones, et quales accepimus, Sphinges. Sunt mirae aues cornutae Tragopanes, et equinis auribus Pegasi. Ceterum oris ad Eurum sequentibus nihil memorabile occurrit. Vasta omnia, vastis praecisa montibus, ripae potius sunt quam litora. Inde ingens et sine cultoribus tractus. Dubium aliquandiu fuit, essetne vltra pelagus, caperetne terra circuitum, an exhausto fluctu sine fine Africa se extenderet; verum et si Hanno Carthaginiensis exploratum missus a suis, cum per Oceani ostium exisset, magnam partem eius circumuectus, non se mare sed commeatum defecisse memoratu re-

tulerat: et Eudoxus quidam auorum noſtrorum temporibus cum Lathurum regem Alexandriae profugeret, Arabico ſinu egreſſus, per hoc pelagus (vt Nepos affirmat) Gades vsque peruectus eſt; ideo eius orae notae ſunt aliqua. Sunt autem trans ea, quae modo deſerta diximus, muti populi, et quibus pro eloquio nutus eſt: alii ſine ſono linguae, alii ſine linguis: alii labris etiam cohaerentibus, niſi quod ſub naribus etiam fiſtula eſt, per quam bibere auenis, et, cum inceſſit libido veſcendi, grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur. Sunt quibus ante aduentum Eutoxi adeo ignorus ignis fuit, adeoque viſus mirum in modum placuit, vt amplecti etiam flammas, et ardentia ſinu abdere, donec noceret, maxime libuerit. Super eos grandis litoris flexus grandem inſulam includit, in qua tantum feminas eſſe narrant, toto corpore hirſutas, et ſine coitu marium ſua ſponte fecundas: adeo aſperis efferisque moribus, ut quaedam contineri ne reluctentur vix vinculis poſſint. Hoc Hanno retulit, et quia detracta occiſis coria pertulerat, fides habita eſt. Vltra hunc ſinum mons altus (vt Graeci vocant) Θεῶν ὄχημα perpetuis ignibus flagrat: vltra montem viret collis longo tractu longis litoribus obductus, vnde viſuntur patentes magis campi, quam vt proſpici poſſint, Panum Satyrorumque. Hinc opinio ea fidem cepit, quod cum in his nihil culti ſit, nullae habitantium ſedes, nulla veſtigia, ſoli-

tudo

tudo in diem vaſta, et ſilentium vaſtius, nocte crebri ignes micant, et veluti caſtra late iacentia oſtenduntur, crepant cymbala et tympana, audiunturque tibiae ſonantes maius humanis. Tunc rurſus Aethiopes, nec iam dites vt hi, quos diximus, nec ita corporibus ſimiles, ſed minores incultique ſunt, et nomine Ἑσπερίων. In horum finibus fons eſt, quem Nili eſſe aliqua credibile eſt. Nuchul ab incolis dicitur: et videri poteſt non alio nomine appellari, ſed a barbaro ore corruptus. Alit papyrum et minora quidem, eiusdem tamen generis animalia. Aliis amnibus in Oceanum vergentibus, ſolus in mediam regionem ad orientem abit; et quonam exeat, incertum eſt. Inde colligitur, Nilum hoc fonte conceptum, actumque aliquandiu per inuia, et ideo ignotum, iterum ſe vbi ad Eoa proceſſerit, oſtendere. Ceterum ſpatio, quo abſconditur, effici, vt hic alio cedere, ille aliunde videatur exſurgere. Catoblepas, non grandis fera, verum grande et praegraue caput aegre ſuſtinens, atque ob id in terram plurimum ore conuerſa, apud hos gignitur: ob vim ſingularem magis etiam referenda, quod cum impetu morſuque nihil vnquam saeviat, oculos eius vidiſſe mortiferum. Contra eosdem ſunt inſulae Gorgades, domus (vt aiunt) aliquando Gorgonum. Ipſae terrae promuntorio, cui Ἑσπέρου Κέρας nomen eſt, finiuntur.

Cap. X.

ATLANTICVM MARE AC HVIC ADSITA AETHIOPIAE AC MAVRITANIAE PARS.

Inde incipit frons illa, quae in occidentem vergens mari Atlantico alluitur. Prima eius Aethiopes tenent, media nulli. Nam aut exuſta ſunt, aut arenis obducta, aut infeſta ſerpentibus. Exvſtis inſulae appoſitae ſunt, quas Heſperidas tenuiſſe memoratur. In arenis mons eſt Atlas denſe conſurgens, verum inciſis vndique rupibus praeceps, inuius, et, quo magis ſurgit, exilior, qui quod altius quam conſpici poteſt, vsque in nubila eripitur, caelum et ſidera non tangere modo vertice, ſed ſuſtinere quoque dictus eſt. Contra fortunatae inſulae abundant ſua ſponte genitis, et ſubinde aliis ſuper aliis innaſcentibus nihil ſollicitos alunt, beatius quam aliae vrbes excultae. Vna ſingulari duorum fontium ingenio maxime inſignis: alterum qui guſtauere riſu ſoluuntur; ita affectis remedium eſt ex altero bibere. Ab eo tractu, quem ferae infeſtant, proximi ſunt Himantopodes inflexi lentis cruribus, quos ſerpere quam ingredi referunt. Deinde Pharuſii aliquando tendente ad Heſperidas Hercule dites: nunc inculti, et niſi quod pecore aluntur, admodum inopes. Hinc iam laetiores agri amoenique ſaltus ebeno, terebintho et ebore abundant. Nigritarum Gaetulorumque paſſim vagantium ne litora quidem infecunda ſunt, purpura et murice

effica

efficacisſimis ad tingendum; et vbique quae tinxere clariſſima. Reliqua eſt ora Mauritaniae exterior et in finem ſui faſtigantis ſe Africae novisſimus angulus; iisdem opibus, ſed minus diues. Ceterum ſolo etiam ditior et adeo fertilis eſt, vt frugum genera non cum ſerantur modo benigniſſime procreet; ſed quaedam profundat etiam non ſata. Hic Antaeus regnaſſe dicitur, et ſignum quoque fabulae clarum prorſus oſtenditur collis modicus reſupini hominis imagine iacentis, illius vt incolae ferunt, tumulus; vnde vbi aliqua pars eruta eſt, ſolent imbres ſpargi, et donec effoſſa repleantur veniunt. Hominum pars ſiluas frequentant, minus, quam quos modo diximus, vagi. Pars in vrbibus agunt, quarum, vt inter paruas, opulentiſſimae habentur procul a mari Gilda, Volubilis, Priſciana. Propius autem Sala et Lixo flumini Linx proxima. Vltra eſt colonia, et fluuius Zilia, et vnde initium fecimus, Ampeluſia in noſtrum iam fretum vergens promuntorium, operis huius atque Atlantici litoris terminus.

FINIS.

INDEX I.

ARGVMENTA CAPITVM SISTENS.

LIBER I.

vbi occurrit

Parti.

INDEX I.

Particularis Asiae descriptio.

G LIBER

LIBER II.

LIBER III.

INDEX II.

RES NOTATV DIGNAS EXHIBENS.

Prior numerus librum, ſequens caput, tertius verſum capitis indicat.

A.

Aetna

Arbo-

B.

C.

Caedis

D.

E.

F.

G.

H.

Iupiter

L.

M.

Miracu-

N.

O.

P.

Reges

 Vesti-

Viuentes

INDEX

INDEX III.
MOMINVM EORVMQVE PROPRIORVM.

De numeris idem, quod Indice II, monendum.

A.

 Achil-

Ae-

Alo-

An-

Arau-

Atti-

Baby-

Belcae

Bo-

Byzan-

Calymnia,

Casi-

Cerce-

 Cia,

Cam-

Co-

Der-

Do-

Egna-

Ephe-

Eu-

Fle-

G.

Ger-

H.

Hel-

I.

Illy-

Ita-

Le-

Lin-

Lydi-

M.

Ma-

Melis,

Mos-

N.

Nisyros

Oriens

Pa-

Perga

*P*om-

Procon-

Q.

R.

Rhi-

Sa-

Scy-

Siga,

Subis,

Tabra-

Tarsus,

Te-

Thessa-

Tri-

Vol-

Unger

F I N I S.